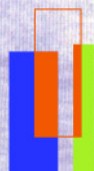

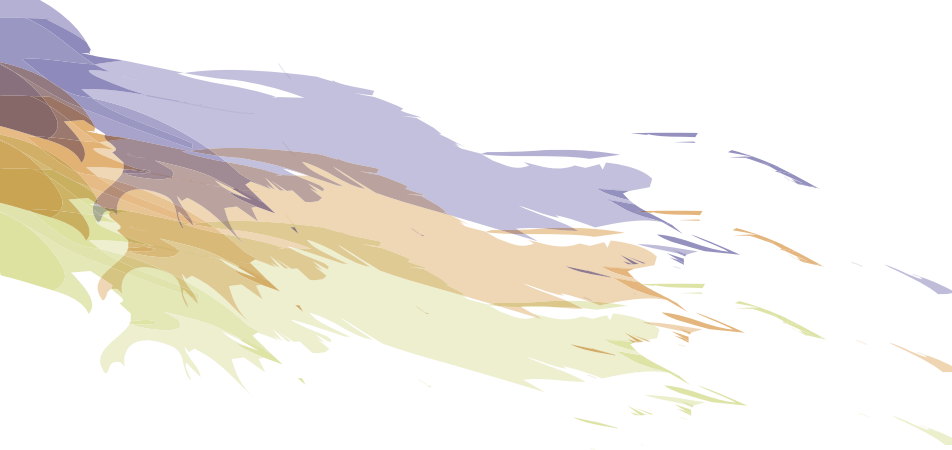
Työpaperiä
Working Papers

298

Eurooppalainen
palkkavertailu
ammateittain:
tuloksia EU-SILC
-aineistosta

Tomi Husa

Tämä tutkimus perustuu EU-SILC -aineistoihin vuosilta 2008–2013. Vastuu kaikista johtopäätöksistä on tekijällä.

This study is based on data from Eurostat, EU-SILC, 2008–2013. The responsibility for all conclusions drawn from the data lies entirely with the author.

TYÖPAPEREITA 298
WORKING PAPERS 298

Palkansaajien tutkimuslaitos
Pitkäsillanranta 3 A, 00530 Helsinki
Puh. 09-2535 7330
Sähköposti: etunimi.sukunimi@labour.fi

Labour Institute for Economic Research
Pitkäsillanranta 3 A, FI-00530 Helsinki, Finland
Telephone +358 9 2535 7330
E-mail: firstname.surname@labour.fi

ISBN 978-952-209-142-0 (pdf)
ISSN 1795-1801 (pdf)

Tiivistelmä

Tutkimuksessa tehdään eurooppalaista palkkavertailua hyödyntämällä Eurostatin EU-SILC -aineistoa. Tutkimus toimii osaltaan jatkona Kangasniemen, Yanarin ja Sauramon (2014) raportille *Suomalainen palkkataso EU-vertailussa*. Tutkimuksen pääpaino on valikoitujen ammattien palkkojen kansainvälisessä vertailussa. Tulosten perusteella ammattikohtaisten palkkavertailujen maiden suuruusjärjestys noudattaa melko pitkälti samaa järjestystä kuin tarkastellessa kaikkia palkansaajia. Kansainvälisten palkkaerojen suuruus ja palkkojen suhde oman maan keskipalkkaan sisältävät kuitenkin jonkin verran ammatti- ja maakohtaista vaihtelua. Myös valikoitujen ammattien palkkojen kehitys vuosina 2008–2012 poikkeaa maittain.

Abstract

This paper consists of comparing wages in different European countries by using Eurostat's EU-SILC data. This paper is in part a follow-up to a similar study by Kangasniemi, Yanar and Sauramo (2014). The main focus of the paper is the international wage comparison of selected occupations. Based on this paper's findings, the ranking of countries while comparing wages by occupation is quite similar to the ranking when comparing the wages of all employees. However, there is some occupation and country specific variation in the extent of international wage gaps and wages relative to local average wages. In addition, the growth rate of the selected occupations' wages between the years 2008–2012 differ by country.

1 Johdanto

Tässä työpaperissa vertaillaan Euroopan maiden palkkatasoa hyödyntämällä Eurostatin tulonjakotilaston EU-SILC -aineistoa (EU Statistics on Income and Living Conditions). Työpaperi on osaltaan jatkoa Palkansaajien tutkimuslaitoksen raportille *Suomalainen palkkataso EU-vertailussa* (Kangasniemi, Sauramo & Yanar, 2014), jossa analysoidaan EU-maiden palkkatasoa suomalaisen palkansaajan näkökulmasta. Kyseisen raportin tulosten perusteella eri maiden välillä voi olla merkittäviä palkkaeroja, eli palkkojen konvergoituminen on ollut epätäydellistä EU:ssa tuotannontekijöiden vapaasta liikkuvuudesta huolimatta. Eri maiden väliset palkkaerot kuvaavat viime kädessä tuottavuuden tasoeroja eri maiden välillä. Toisin sanoen tuottavammille työntekijöille maksetaan suurempaa palkkaa, mikä on yhdenmukaista uusklassisen taloustieteen työn kysynnän mallin kanssa. Palkkojen lisäksi myös maiden sisäisen palkkahajonnan asteissa on eroja maiden välillä. Suomi on suhteellisen pienen palkkahajonnan maa, kun taas Baltian maat ja Saksa edustavat suhteellisen suuren palkkahajonnan maita. Palkkahajonta on tyypillisesti sitä pienempi, mitä suurempi palkkakoordinaation aste on. (Kangasniemi ym. 2014, 26–27, 56–57.)

Toisessa luvussa kuvailen tutkimuksessa käytettyä EU-SILC -aineistoa sekä tutkimuksen toteutusta. Samassa yhteydessä nostan esille joitakin seikkoja, jota tulee huomioida käytettäessä EU-SILC -aineistoa kansainvälisessä palkkavertailussa. Osa tämän työpaperin palkkavertailun laskelmista on vuotta uudemmallalla aineistolla toteutettuja päivitettyjä laskelmia Kangasniemen ym. (2014) raportin eri kohdista. Näitä laskelmia ovat kaikkien kokoaikaisten työntekijöiden keskimääräiset kuukausipalkat sekä keskipalkat koulutusasteittain. Kyseisiä laskelmia käsitellään kolmannessa luvussa. Kolmannessa luvussa tarkastellaan myös hieman yleisesti sellaisia palkkavertailun maiden työmarkkinoiden välisiä eroja, joita ei ole käsitelty yksityiskohtaisesti Kangasniemen ym. (2014) raportissa. Nämä erot koskevat muun muassa keskimääräisen työviikon pituutta, osa-aikaisuuden yleisyyttä sekä työikäisten koulutustasoa.

Kangasniemen ym. (2014) raportissa tutkitaan palkkaeroja lisäksi toimialoittain sekä ammattitaidon tason perusteella (em. teos, 52–54). Tämä melko karkea jaottelu jättää tilaa yksityiskohtaisemmalle tarkastelulle. Tarkastelen palkkoja myös tarkemmin valikoitujen ammattien osalta, mikä on tämän työpaperin merkittävin lisäarvo suhteessa Kangasniemen ym. (2014) aiempaan raporttiin. Neljännen luvun yksityiskohtaisempi ammattien palkkavertailu täydentää kokonaiskuvaa palkkaerojen erilaisista tasoista sekä samalla mahdollistaa ammattikohtaisten erityispiirteiden vaikutusten pohdinnan. Viimeisessä luvussa tarkastelen lyhyesti palkkavertailuun valikoitujen ammattien palkkojen kehitystä tietyissä Euroopan maissa vuosina 2008–2012.

2 Aineiston kuvailu ja tutkimuksen toteutus

Tämä tutkimus on toteutettu hyödyntämällä Eurostatin EU-SILC -aineistoa, joka sisältää kansainvälisesti vertailukelpoista tulo- ja elinkeinotilastoa EU-maista. Vertailukelpoisuuden lisäksi EU-SILC -aineiston vahvuutena on se, että se julkaistaan vuosittain, mikä mahdollistaa myös aikasarjatarkastelun. Esimerkiksi Eurostatin palkkarakennetilasto julkaistaan vain joka neljäs vuosi ja tuorein palkkarakennetilasto on vuodelta 2010. EU-SILC -aineistoa on kerätty vuodesta 2003 lähtien, jolloin aineisto sisälsi kuusi EU-maata sekä Norjan. Tämän jälkeen aineiston kattavuus on kasvanut uusilla mailla lähes vuosittain. Uusin EU-SILC -aineisto on vuodelta 2013 ja se sisältää kaikkien 28 EU-maiden lisäksi Islannin, Norjan, Sveitsin, Turkin, Montenegron sekä Makedonian. Ammattialakohtaista palkkatietoa ei ole saatavilla Maltasta, Turkista, Montenegrosta tai Makedoniasta, joten nämä maat jätetään huomioimatta tämän tutkimuksen palkkavertailussa. Toisin sanoen tämän tutkimuksen tuoreinta EU-SILC -aineistoa koskeva palkkavertailu kattaa 30 maata, joista 27 kuuluu EU:hun.

Tässä tutkimuksessa on käytetty EU-SILC -poikkileikkausaineistoja vuosilta 2008–2013. Pääasiallinen huomio tutkimuksen tarkastelussa on tuoreimmassa poikkileikkausaineistossa eli vuodessa 2013. Poikkileikkausaineistojen eri maiden tulotiedot viittaavat edellisen kalenterivuoden tuloihin, joten palkkavertailun osalta tuorein poikkileikkausaineisto koskee tosiasiallisesti vuotta 2012. Poikkeuksen tulotietojen viittausajankohtiin muodostavat Irlanti, jossa tulotiedot viittaavat haastatteluhetkeä edeltävään 12 kuukauteen, sekä Iso-Britannia, jossa tulotiedot viittaavat kuluvan vuoden tuloihin. Tässä tutkimuksessa on Iso-Britannian tapauksessa hyödynnetty vuotta vanhempia poikkileikkausaineistoja, jotta Iso-Britannian palkkatiedot olisivat mahdollisimman vertailukelpoisia muiden maiden kanssa.

EU-SILC -aineistossa palkat on korjattu vastaamaan todellisia bruttopalkkoja, eli erilaiset verot sekä sosiaalimaksut on jätetty huomioimatta. Huomioimatta on jätetty myös työnantajalle koituvat palkan sivukulut. Tässä tutkimuksessa ei pääasiallisesti tarkastella palkkoja työvoimakustannusten tai kilpailukyvyn näkökulmasta, jolloin työntekijän bruttotulot ovat riittävä palkkojen mittari. EU-SILC -aineiston palkat on ilmoitettu euromääräisenä, vaikka suuressa osassa tarkasteltavista maissa käytetään omaa kansallista valuuttaa. Tämä on hyvä huomioida, kun tarkastellaan palkkojen kehitystä euromaiden ulkopuolella, sillä valuuttakurssimuutokset voivat antaa vääristyneen kuvan palkkojen muutoksesta. Lisäksi EU-SILC -aineisto ei ole puhdas satunnaisotos eri maiden populaatioista. Tämän vuoksi aineistoon on laskettu todennäköisyyspainoja, joita on hyödynnetty

tämän tutkimuksen palkkavertailun laskelmissa. Todennäköisyyspaineilla pyritään huomioimaan aineistossa vastanneiden yksilöiden poimintatodennäköisyys.

EU-SILC -aineiston vastaajille on määritelty ammattiala niin sanotun ISCO (International Standard Classification of Occupations) -ammattiluokituksen mukaisesti. ISCO on kansainvälisen työjärjestön (ILO) laatima ja YK:n vahvistama kansainvälinen ammattiluokitusjärjestelmä, jota hyödyntävät myös Suomen Tilastokeskuksen kaltaiset kansalliset toimijat. ISCO -luokitusjärjestelmä perustuu 4-numerotason hierarkkiseen luokitukseen, jossa ensimmäinen numerotaso vastaa ammattiluokituksen pääluokkaa ja kolme viimeistä numerotasoaa ammatin määritelmää tarkentavalla tasolla. Toisin sanoen mitä pidemmän numerotason tarkkuutta luokituksessa hyödynnetään, sitä tarkemmin määritellyistä ammatista on kyse. EU-SILC -aineistossa vastaajien ammattiala on määritelty 2-numerotason tarkkuudella.

Tässä raportissa tarkastelen kuuden eri ammattialan eurooppalaista palkkatasoa sekä niiden kehitystä vuosina 2008–2012. Nämä valikoidut ammatit ovat opettajat, korkeasti koulutetut luonnontieteiden ja tekniikan sekä tieto- ja viestintäteknologian erityisasiantuntijat, liikealan ja muiden palvelualojen asiantuntijat, kuljetustyöntekijät, prosessityöntekijät sekä myyjät. Kolme ensimmäistä valikoitua ammattialaa edustavat toimihenkilöammatteja ja kolme viimeistä edustavat työntekijäammatteja. Selkeyden vuoksi käytän korkeasti koulutetuista luonnontieteiden ja tekniikan sekä tieto- ja viestintäteknologian erityisasiantuntijoista lyhyempää termiä luonnontieteiden ja tekniikan erityisasiantuntijat. Edellä mainittujen ammattialojen lisäksi vuoden 2012 palkkavertailun osalta tarkastelussa on mukana myös rakennustyöntekijät. Taulukossa 1 on lueteltu kaikki raportin analyysiin valikoituneet ammattialat ja niiden ISCO -ammattiluokituskoodit sekä joitakin näihin ammattialoihin sisältyviä tyypillisiä ammatteja.

Tämän raportin tarkasteluun valikoituneiden ammattien valinnassa on pyritty huomioimaan ammattien monipuolisuus riittävän otoskoon puitteissa. Ammattialat edustavat tyypillisiä toimihenkilö- ja työntekijäammatteja. Opettajat kuuluvat muista tarkasteltavista ammattialoista poiketen pääasiassa julkisen sektorin piiriin. Ammattialoista osa kuuluu selkeämmin suljettuun sektoriin, joka koostuu lähinnä paikallisesti tuotetuista palveluista, jotka eivät ole kovin alttiina kansainväliselle kilpailulle. Näitä ammattialoja ovat opettajat ja myyjät. Vastaavasti osa ammattialoista kuuluu selvemmin kansainväliselle kilpailulle alttiina olevalle avoimeen sektoriin. Ilmeisin näistä ammattialoista on prosessityöntekijät, mutta myös kuljetustyöntekijät, rakennustyöntekijät, luonnontieteiden ja tekniikan erityisasiantuntijat sekä liikealan ja muiden palveluiden asiantuntijat kohtaavat jossain muodossa ulkomaista kilpailua.

On tärkeää huomioida, että tässä raportissa tarkasteltavat ammattialat voivat maasta riippuen poiketa sisällöltään toisistaan. Esimerkiksi prosessityöntekijöiden työnkuvat sisältävät todennäköisesti teollisuusalojen eriytymisestä johtuvaa vaihtelua maiden välillä. On oletettavaa, että saksalainen prosessityöntekijä toimii todennäköisemmin auto- tai kemianteollisuuden parissa, kun vastaavasti romanialainen prosessityöntekijä työskentelee todennäköisemmin tekstiiliteollisuudessa. Sitä vastoin esimerkiksi rakennus- tai kuljetustyöntekijöiden työtehtävien voidaan olettaa olevan sisällöltään melko samanlaisia maasta toiseen.

Tässä raportissa tarkastellaan palkkojen kehitystä usealta vuodelta. Tällöin on hyvä huomioida, että aineiston ammattiluokituksissa on pieniä eroja eri vuosien välillä. Vuosina 2008–2009 ammattiluokituksessa käytetään ILO:n ISCO-88 luokitusta ja vuosina 2010–2012 taas ILO:n uudempaa ISCO-08 luokitusta. Opettajien, kuljetustyöntekijöiden sekä prosessityöntekijöiden osalta ammattialojen sisältämät ammatit pysyvät lähes muuttumattomina eri luokitusjärjestelmien välillä. Sitä vastoin muissa ammattialoissa on joitakin eroja ISCO-88 ja ISCO-08 luokittelujärjestelmien välillä. Esimerkiksi vanhemmassa luokitusjärjestelmässä myyjät eivät sisällä kauppiaita ja vastaavasti luonnontieteiden ja tekniikan erityisasiantuntijat eivät sisällä biotieteiden erityisasiantuntijoita. Rakennustyöntekijöiden kohdalla ammattialan sisältämien ammattien erot käytetyissä luokitusjärjestelmissä ovat niin suuret, ettei kyseisen ammattialan palkkakehityksen tarkastelu ajanjaksolla 2008–2012 ole mielekästä. Tässä raportissa on ammattialojen valikoinnissa kiinnitetty erityishuomiota siihen, etteivät valikoiduissa ammattialojen sisällössä olisi liian suuria eroja käytettyjen ISCO-88 ja ISCO-08 luokitusjärjestelmien välillä. Tämän takia osassa tarkasteltavissa ammattialoissa on jouduttu yhdistämään kaksi eri ammattiluokituskoodia (taulukko 1).

Ammattiala ja ISCO - ammattiluokituskoodi	Tyypillisiä ammatteja	Huomioitavaa
Opettajat <ul style="list-style-type: none"> • 23 (ISCO-08) • 23 tai 33 (ISCO-88) 	<ul style="list-style-type: none"> • Peruskoulun ja lukion opettajat • Lastentarhanopettajat • Ammatillisen koulutuksen opettajat • Yliopisto- ja korkeakouluopettajat 	
Luonnontieteiden ja tekniikan erityisasiantuntijat <ul style="list-style-type: none"> • 21 tai 25 (ISCO-08) • 21 (ISCO-88) 	<ul style="list-style-type: none"> • Matematiikan ja tilastotieteiden erityisasiantuntijat • Tekniikan erityisasiantuntijat • Biotieteiden erityisasiantuntijat* • Arkkitehdit, suunnittelijat ja maanmittaajat • Sovellusohjelmoijat, -suunnittelijat ja – arkkitehdit 	<ul style="list-style-type: none"> • Tarkastelussa huomioitu ainoastaan korkeakoulutetut * eivät sisälly vuosien 2008–2009 ammattiluokitukseen
Liikealan ja muiden palvelualojen asiantuntijat <ul style="list-style-type: none"> • 33 tai 34 (ISCO-08) • 34 (ISCO-88) 	<ul style="list-style-type: none"> • Rahoitus-, vakuutus- ja laskentatoimen asiantuntijat • Hallinnolliset ja erikoistuneet sihteerit • Myynti- ja ostoagentit • Sosiaalialan ohjaajat ym.* 	<ul style="list-style-type: none"> * eivät sisälly vuosien 2008–2009 ammattiluokitukseen
Kuljetustyöntekijät <ul style="list-style-type: none"> • 83 (ISCO-08) • 83 (ISCO-88) 	<ul style="list-style-type: none"> • Raskaiden moottoriajoneuvojen kuljettajat • Raideliikenteen kuljettajat ja työntekijät • Työkoneiden kuljettajat • Henkilö- ja pakettiauton- sekä moottoripyöräkuljettajat • Kansimiehistö ym. vesiliikenteen työntekijät 	
Prosessityöntekijät <ul style="list-style-type: none"> • 81 tai 82 (ISCO-08) • 81 tai 82 (ISCO-88) 	<ul style="list-style-type: none"> • Metalliteollisuuden prosessityöntekijät ja viimeistelijät • Elintarviketeollisuuden prosessityöntekijät • Kumi-, muovi- ja paperituotteiden valmistuksen prosessityöntekijät • Teollisuustuotteiden kokoonpanijat 	
Myyjät <ul style="list-style-type: none"> • 52 (ISCO-08) • 52 (ISCO-88) 	<ul style="list-style-type: none"> • Kassanhoitajat ja lipunmyyjät • Muut myyntityöntekijät • Myyjät ja kauppiaat* 	<ul style="list-style-type: none"> * kauppiaat eivät sisälly vuosien 2008–2009 ammattiluokitukseen
Rakennustyöntekijät <ul style="list-style-type: none"> • 71 (ISCO-08) 	<ul style="list-style-type: none"> • Rakennustyöntekijät ym. • Rakennusten viimeistelytyöntekijät • Maalarit ja rakennuspuhdistajat 	<ul style="list-style-type: none"> • Ei sisällä sähköasentajia • Ammattialaa tarkasteltu vain tuoreimman vuoden osalta

Taulukko 1: Tutkimukseen valikoidut ammattialat sekä joitain niihin sisältyviä tyypillisiä ammatteja.

Palkkavertailussa on huomioitu ainoastaan palkansaajat eli ne henkilöt, jotka EU-SILC -aineistossa määritellään joko koko- tai osa-aikaiseksi työntekijäksi. Analyysin ulkopuolelle jäävät muun muassa yrittäjät sekä opiskelijat, vaikka he saattaisivat saada tuloja tarkasteltavien ammattien harjoittamisesta. Lisäksi useamman työpaikan omaavat henkilöt ovat suljettu tämän tutkimuksen palkkavertailun ulkopuolelle. Perusteluna tähän on se, että aineiston henkilöiden palkkatulot koskevat heidän kaikkien mahdollisten työpaikkojen tuloja, mutta vastaajien ammattialan määritelmä koskee pelkästään heidän pääasiallista työpaikkaansa.

Tässä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita eri maiden palkkatasoista lähinnä palkansaajan näkökulmasta, joten myös ostovoimakorjausten tekeminen keskipalkkoihin on paikoitellen perusteltua. Ostovoimakorjausten yhteydessä on huomioitu valuuttakurssimuutokset. Palkkavertailussa ostovoimakorjaus on tehty siten, että maiden hintatasoa verrataan euron ostovoimaan Suomessa. Tällöin esimerkiksi suomalaisen palkansaajan 3000 euron kuukausipalkkatulot on ilmoitettu tutkimuksessa sellaisenaan, mutta alankomaalaisen palkansaajan 3000 euron kuukausipalkkatulot saavat tutkimuksessa arvon 3300 euroa, sillä Alankomaiden hintataso on noin 10 prosenttia Suomea alhaisempi.

Tämän työpaperin palkkavertailu on tehty tarkastelemalla palkansaajien kuukausipalkkoja. Myös tuntipalkkojen vertaileminen voisi olla perusteltua erityisesti työntekijäammattien kohdalla, joissa työsuoritukset ja palkanmaksu ovat tyypillisemmin sidottu tehtyihin työtunteihin. EU-SILC -aineisto asettaa kuitenkin tiettyjä rajoitteita, jotka tekevät tuntipalkkojen vertailusta vähemmän mielekkäämpää. Aineistossa vastaajan tulot edustavat Irlantia ja Iso-Britanniaa lukuun ottamatta edellisen kalenterivuoden vuosituloja. Aineistossa vastaajat myös ilmoittavat niiden kuukausien lukumäärän, jona he ovat kyseisellä vuosituloeriodilla olleet joko koko- tai osa-aikatöissä. Näin ollen edellisen vuoden kuukausipalkkojen laskeminen aineistossa on yksinkertainen toimenpide. Sitä vastoin EU-SILC -aineistossa vastaajien ilmoittamat tehdyt työtunnit edustavat vastaushetken tyypillistä viikkotyöaikaa. Tällöin aineiston perusteella laskettuihin tuntipalkkoihin liittyy epävarmuutta, sillä vastaushetken viikkotyöaika voi erota edellisestä vuodesta, johon vastaajan tulot etupäässä viittaavat.

Erityisesti osa-aikaisten työntekijöiden viikkotyöaikaan voi liittyä suurta kausittaista vaihtelua, mikä entisestään hankaloittaa vertailukelpoisten tuntipalkkojen laskemista. Osa-aikaisille työntekijöille voidaan laskea keskimääräiset kuukausipalkat, mutta nämä eivät välttämättä ole yhtä vertailukelpoisia keskenään kuin kokoaikaisten työntekijöiden kuukausipalkat. Syynä tähän on se, että osa-aikaisten keskimääräisen työviikon pituuteen voi liittyä suurempaa hajontaa kuin kokopäiväisten keskimääräiseen työviikkoon. Osa-aikaisten palkkojen laskemista koskevan epävarmuuden vuoksi tässä työpaperissa keskitytään pääasiassa kokoaikaisten palkansaajien kuukausipalkkojen vertailuun.

Palkkavertailussa bruttotulojen ylin ja alin persentiili on jätetty tarkasteluista pois. Tällä on pyritty siihen, että mahdollisesti virheelliset tai harhaanjohtavat äärihavainnot eivät liikaa vääristäisi palkkalaskelmia.

3 Yleistä palkkavertailun maiden eroista

Tässä raportissa tarkastellaan eri ammattialojen palkkoja erilaisissa Euroopan maissa. Analyysissä käytetty EU-SILC aineisto sisältää lähes kaikki Euroopan maat lukuun ottamatta eräitä Balkanin ja Itä-Euroopan maita sekä Andorran ja Monacon kaltaisia kääpiövaltioita. Tarkastelussa käytetyt maat poikkeavat jo lähtökohdiltaan toisistaan tavoilla, jotka voivat vähentää palkkojen konvergoitumista ja synnyttää palkkaeroja. Erilaiset kulttuuriset erot ja erityisesti kielierot muodostavat merkittäviä esteitä työvoiman liikkuvuudelle ja sitä kautta palkkojen konvergoitumiselle (Bonin ym. 2008). Useissa ammateissa paikallisen kielen hyvä osaaminen on selkeä vaatimus työstä suoriutumisen kannalta. Lisäksi, vaikka EU:ssa eri maassa hankitun ammattipätevyden keskinäinen tunnustaminen toimii yleissääntönä, on olemassa tiettyjä ammattikohtaisia erityissääntöjä, jotka voivat erota maittain (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/36/EY). Tällöin hankittu ammattipätevyys ei aina oikeuta työskentelyä samassa ammatissa toisessa EU-maassa, mikä voi muodostaa esteen työvoiman liikkuvuudelle.

Eroavien kielten ja kulttuurien lisäksi EU-SILC aineiston maiden työmarkkinoissa on rakenteellisia eroja. Yksi merkittävin liittyy työmarkkinoiden sääntelyyn, ammattiliittojen neuvotteluvoimaan sekä palkkaratkaisujen koordinaation asteeseen. Koordinoidut palkkaratkaisut ovat suhteellisen yleisiä Pohjoismaissa ja vastaavasti paikallinen sopiminen on yleistä muun muassa Itä-Euroopassa ja Iso-Britanniassa. Esimerkiksi Freeman ja Oostendorp (2000), mukaan globaalissa palkkavertailussa merkittävä selittävä tekijä palkkaeroille on juuri erilaiset työmarkkinainstituutiot. Lisäksi useimmissa Euroopan maissa on käytössä lakisääteinen minimipalkka, joka poikkeaa suuruudeltaan maittain. Vuonna 2015 kokoaikaisen työntekijän minimikuukausipalkka on pienimmillään 194 euroa Bulgariassa ja suurimmillaan 1923 euroa Luxemburgissa. Sitä vastoin lakisääteistä minimipalkkaa ei ole käytössä Pohjoismaissa (Tanska, Suomi, Ruotsi, Norja ja Islanti), Italiassa, Itävallassa, Kyproksessa tai Sveitsissä. Edellä mainituissa maissa vähimmäispalkat määrittyvät kollektiivisen sopimisen kautta Kyprosta lukuun ottamatta. (Eurostat 2015a.)

Tarkastellessa eri maiden palkkatasoja ja niiden välisiä eroja, on hyvä huomioida erot tehtyjen työtuntien välillä. Kokoaikaisten työntekijöiden keskimääräisen viikkotyöajan pituudessa on jonkin verran vaihtelua maiden välillä. Vuoden 2013 EU-SILC -aineiston kokoaikaisten työntekijöiden keskimääräinen työviikko on vähintään 40 tuntia suurimmassa osassa maissa. Lyhin 38,8 tunnin työviikko on Alankomaissa ja työviikko on suhteellisen lyhyt jääden noin 39 työtuntiin myös Irlannissa, Suomessa sekä Tanskassa. Pisin työviikko on sitä vastoin Islannissa, jossa kokoaikaisten työntekijöiden viikkotyöaika on keskimäärin 44 tuntia. Vähintään 42-tuntista suhteellisen pitkää

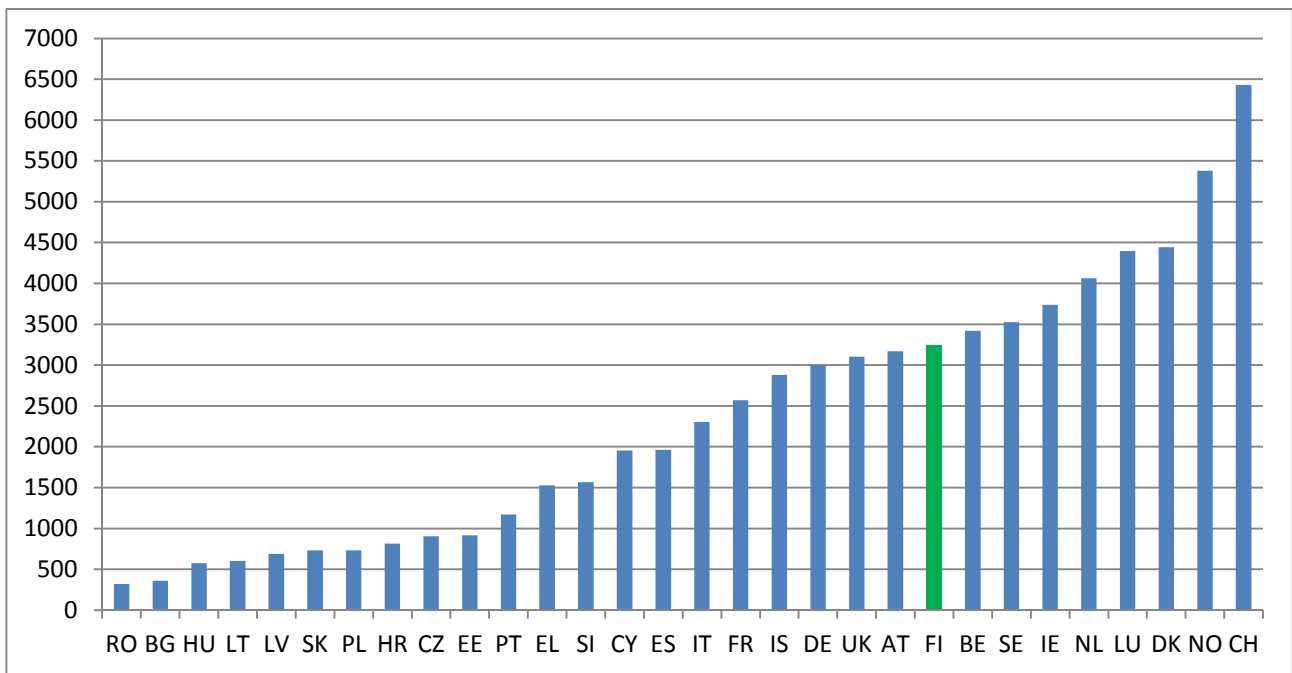
työviikkoa tehdään lisäksi Luxemburgissa, Iso-Britanniassa, Saksassa sekä Sveitsissä. (liitetaulukko 1.) On hyvä huomioida, että EU-SILC -aineistossa keskimääräinen työviikon pituus on vastaajien itse ilmoittama ja voi näin ollen poiketa todellisista tehdyistä työtunneista.

Vaikka tässä tutkimuksessa keskitytään kokoaikaisten työntekijöiden kuukausipalkkojen vertailuun, on huomionarvoista, että osa-aikatyöskentelyn yleisyydessä on merkittäviä eroja eri maiden välillä. Pelkästään kokoaikaisten työntekijöiden viikkotyöajan tarkastelu ei anna siis riittävää kokonaiskuvaa kaikkien palkansaajien tekemistä työtunneista. Vuonna 2013 EU-maiden 15–64-vuotiaista työntekijöistä viidennes oli osa-aikatöissä. Kaikista yleisintä osa-aikaisuus oli Alankomaissa, jossa peräti puolet työntekijöistä olivat osa-aikatöissä. Osa-aikatyöskentely on lisäksi huomattavan yleistä Sveitsissä, jossa osa-aikaisten osuus työntekijöistä oli 35 prosenttia. Suomessa osa-aikatöissä oli 14 prosenttia aineiston palkansaajista, joka on selkeästi vähemmän kuin muissa Pohjoismaissa tai vanhoissa EU-maissa keskimäärin (EU-15). Osa-aikatyöskentely on suhteellisen harvinaista entisissä sosialistisissa maissa itäisessä Euroopassa ja Balkanissa. (liitetaulukko 2.)

Työntekijöiden osaaminen on laadullinen tekijä, joka voi aiheuttaa tuottavuus- ja palkkaeroja kansainvälisessä tarkastelussa. Koulutustaso on yksi usein käytetty osaamista määrittävä muuttuja, sillä sitä on helppo mitata ja tilastoida melko yhdenmukaisesti useissa maissa. Koulutustason tuottavuutta kasvattava vaikutus on ilmeinen, mikä taas heijastuu korkeampana palkkatasona (Sianesi & Van Reenen 2003). Työvoiman rakenne eroaa merkittävästi koulutustason perusteella vertaillessa Euroopan maita keskenään. Vuonna 2012 EU:n työikäisistä asukkaista (15–64-vuotiaat) runsas neljännes oli suorittanut kolmannen asteen tutkinnon. Kaikista vähiten kolmannen asteen tutkintoja oli suoritettu Romaniassa ja Italiassa, joissa kyseisen tutkinnon suorittaneiden osuus oli noin 14 prosenttia työikäisistä. Eniten kolmannen asteen tutkinnon suorittaneita on sitä vastoin Kyproksella, Irlannissa ja Iso-Britanniassa, joissa heidän osuutensa on noin 35 prosenttia työikäisestä väestöstä. (liitetaulukko 3.)

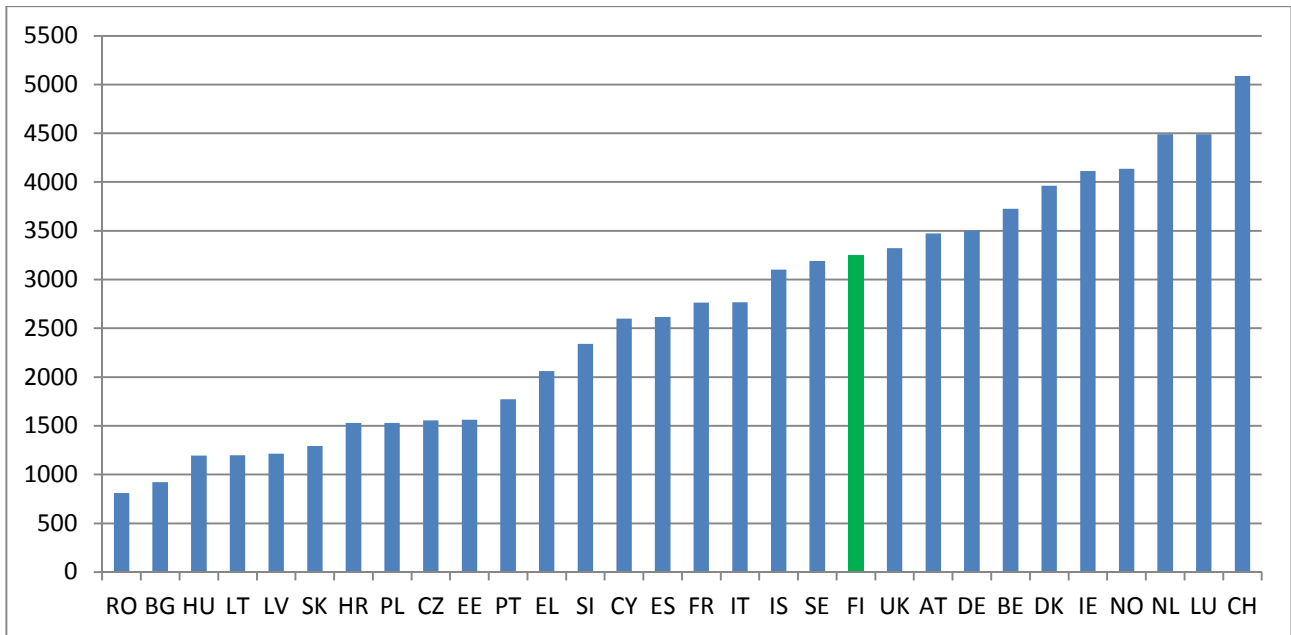
Kuvio 1 sisältää tässä tutkimuksessa tarkasteltavien maiden kaikkien kokoaikaisten työntekijöiden bruttokuukausipalkat vuodelta 2012. Palkkavertailussa on havaittavissa selkeät maaryhmät, joissa kuukausipalkat sijoittuvat tiettyihin palkkahaarukoihin. Kaikista pienimpien kuukausipalkkojen ryhmään kuuluvat entiset sosialistiset maat itäisessä Euroopassa ja Balkanilla. Tässä ryhmässä keskimääräiset kuukausipalkat sijoittuvat Romanian 320 euron ja Viron 917 euron välille. Välimeren maat taas edustavat keskitasoa eurooppalaisessa palkkavertailussa. Portugalin 1170 euron keskimääräinen kuukausipalkka on Välimeren maiden ja samalla vanhojen EU-maiden (EU-

15) alhaisin. Sitä vastoin Ranska edustaa Välimeren maiden palkkatason yläpäättä 2571 euron keskimääräisellä kuukausipalkallaan. Loput maat muodostavat Länsi- ja Pohjois-Euroopan maiden sekalaisen joukon, joissa pienin 2878 euron keskimääräinen kuukausipalkka on Islannissa ja suurin 6428 euron keskimääräinen kuukausipalkka on Sveitsissä. Suomen 3247 euron keskimääräinen kuukausipalkka edustaa tutkimuksessa tarkasteltavien maiden ylempää keskitasoa.

Kuvio 1. Kokoaikaisten työntekijöiden keskimääräinen bruttokuukausipalkka vuonna 2012.

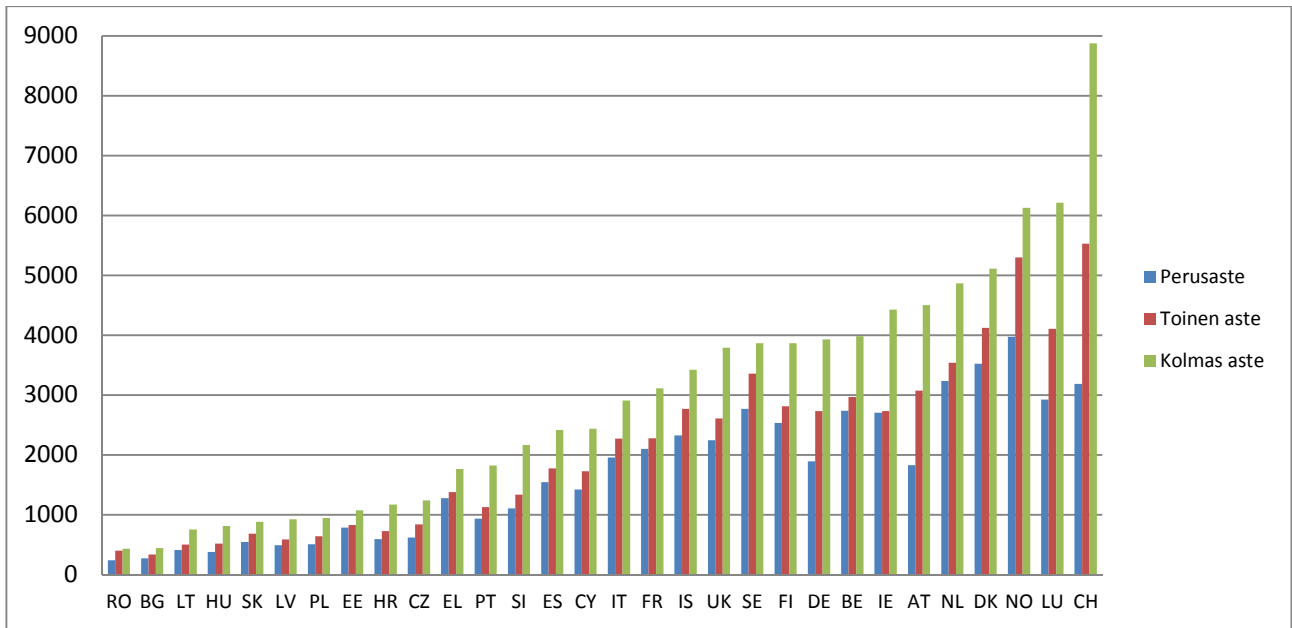
Kuviossa 2 on esitetty tarkasteltavien maiden keskimääräiset ostovoimakorjatut kuukausipalkat. Ostovoimakorjaus on tehty suhteessa Suomeen, jolloin Suomen keskipalkka pysyy muuttumattomana. Tässä kuviossa korostuu hyvin maiden välisten hintatasojen suuret erot ja niiden vaikutus palkkojen ostovoimaan. Siinä missä parhaiten tienaavassa Sveitsissä nimelliset kuukausipalkat ovat 20,1 -kertaiset verrattuna heikoiten tienaavaan Romaniaan (kuvio 1), ostovoimakorjatuissa palkoissa tämä erotus kutistuu 6,3 -kertaiseksi (kuvio 2). Myös maiden palkkatasojen suuruusjärjestyksissä tapahtuu pieniä muutoksia, kun niihin tehdään ostovoimakorjaus. Esimerkiksi Norjan, Tanskan ja Ruotsin kaltaisten Suomea korkeampien hintatasojen maiden palkkavertailun sijoitus laskee. Vastaavasti Saksan ja Itävallan kaltaisten Suomea edullisempien maiden sijoitus nousee. (kuvio 2.)

Kuvio 2. Kokoaikaisten työntekijöiden ostovoimakorjattu keskimääräinen bruttokuukausipalkka vuonna 2012.

Palkkavertailun maiden keskimääräinen kuukausipalkka koulutusasteittain on esitetty kuviossa 3. Suomessa korkeakoulutettujen kokoaikaisten työntekijöiden keskipalkka on 3864 euroa kuukaudessa, joka on melko samaa tasoa Ison-Britannian, Ruotsin, Saksan sekä Belgian korkeakoulutettujen keskipalkan kanssa. Kun tarkastellaan edellä mainittua maajoukkoa pelkästään perusasteen koulutuksen suorittaneiden suhteen, keskipalkkoissa on enemmän hajontaa. Suomessa pelkän perusasteen koulutuksen suorittaneiden keskimääräinen kuukausipalkka on 2535 euroa, joka on yli 600 euroa enemmän kuin Saksassa ja lähes 300 euroa enemmän kuin Iso-Britanniassa. Sitä vastoin Ruotsissa ja Belgiassa ainoastaan perusasteen suorittaneiden keskimääräiset kuukausipalkat ovat runsaat 200 euroa Suomea suuremmat.

Perusasteen ja kolmannen asteen väliset palkkaerot maan sisällä liittyvät läheisesti maan sisäiseen palkkahajontaan (ks. Kangasniemi ym. 2014, 31–36). Tanskan, Kreikan ja Suomen kaltaisissa matalan palkkahajonnan maissa suhteellinen ero perusasteen ja kolmannen asteen keskipalkkojen välillä on tyypillisesti pienempi kuin Saksan ja Itävallan kaltaisissa korkean palkkahajonnan maissa (kuvio 3; Kangasniemi ym. 2014, 32, 43). Koulutuksen tuomaan palkkapreemioon vaikuttavat myös osaltaan koulutuksen kysyntätasapaino sekä laatu. Kovin korkea koulutuksen palkkapreemio voi viitata siihen, että maan koulutusjärjestelmä ei kykene vastaamaan koulutetun työvoiman kysyntätarpeeseen. Vastaavasti matala palkkapreemio voi kertoa heikkolaatuisesta koulutuksesta tai koulutetun työvoiman liiallisesta tarjonnasta. (Strauss & Maisonneuve 2009.)

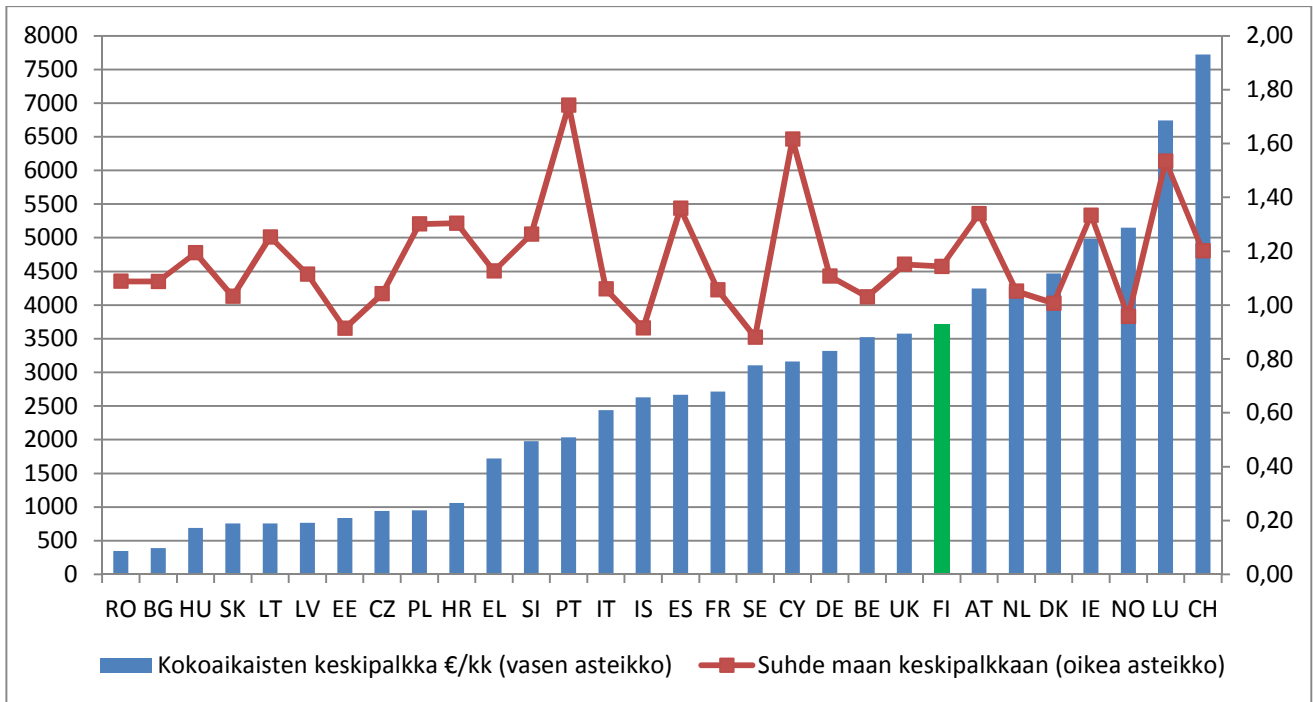
Kuvio 3: Kokoaikaisten palkansaajien keskimääräinen bruttokuukausipalkka koulutusasteittain vuonna 2012.

4 Valikoitujen ammattien palkkataso vuonna 2012

Tässä luvussa tarkastelen kolmen toimihenkilöammattialan ja neljän työntekijäammattialan palkkoja vuodelta 2012. Kunkin ammattialan kohdalla tarkastelen kokoaikaisten työntekijöiden nimellispalkkojen keskiarvoja. Eri ammattialojen palkkavertailuissa huomioin myös sen, miten kunkin ammattialan palkka vertautuu kuviossa 1 esitettyyn paikalliseen keskipalkkaan. Tämän on yksi tapa, jolla voidaan tarkastella ammattien suhteellista palkkatasoa. Tarkemmat luvut koskien ammattialakohtaisia palkkoja, kuten ostovoimakorjatut palkat sekä mediaanipalkat löytyvät liitetaulukoista 6–12. Liitetaulukosta 13 löytyvät myös Suomen osalta Tilastokeskuksen palkkarakennetilastojen keskipalkat tarkasteltavien ammattialojen kohdalta.

Toimihenkilöt

EU-SILC -aineistossa opettajien keskimääräinen bruttokuukausipalkka Suomessa on 3712 euroa, joka eurooppalaisessa vertailussa edustaa ylempää keskitasoa. Suurimmillaan opettajien keskipalkat ovat Sveitsissä, jossa ne ovat 7720 euroa kuukaudessa. Sitä vastoin opettajien palkat ovat pienimmät Romaniassa ja Bulgariassa jääden alle 400 euroon. Suhteessa oman maansa keskimääräisiin palkansaajiin opettajat tienavat parhaiten Portugalissa, jossa heidän keskimääräinen kuukausipalkkansa on peräti 74 prosenttia kokoaikaisten keskipalkkaa suurempi. Vastaavasti suhteellisesti heikoiten opettajat tienavat Ruotsissa, joissa heidän palkkansa on 12 prosenttia pienempi kuin keskiverto palkansaajalla. Ruotsissa epäpätevien opettajien palkkaaminen on ollut eurooppalaisittain poikkeuksellisen yleistä, mikä voi osaltaan selittää heidän alhaista palkkatasoaan (Galgóczy & Glassner 2008, 16). Myös muissa Pohjoismaissa ja Virossa opettajilla on suhteessa paikallisiin palkansaajiin verrattain alhaiset palkat. Poikkeuksen tässä ryhmässä muodostaa Suomi, jossa opettajien keskipalkka on 11 prosenttia suurempi kuin keskiverto palkansaajalla. (kuvio 4.)

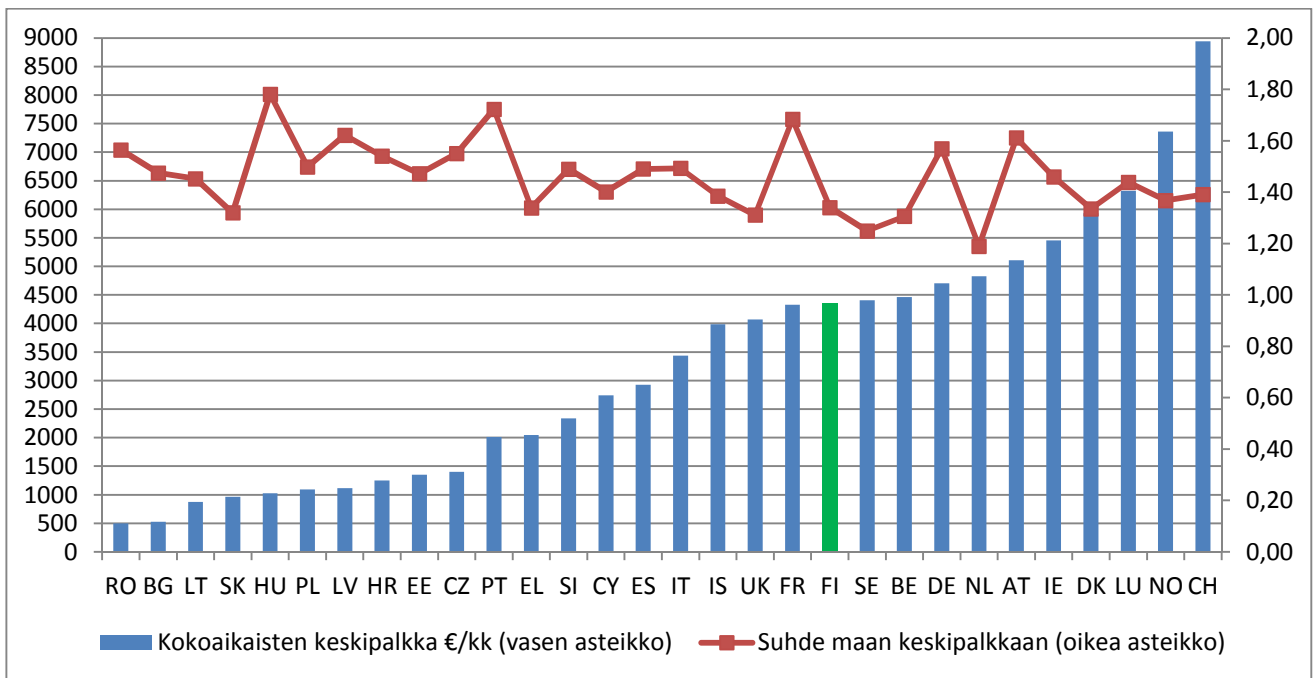

Kuvio 4: Opettajien keskimääräinen bruttokuukausipalkka maittäin vuonna 2012.

Tässä raportissa tarkasteltavista ammattialoista juuri opettajien palkoissa on suurimmat tuloerot maiden välillä. Tarkastellessa nimellisiä kuukausipalkkoja parhaiten tienavassa Sveitsissä opettajien kuukausipalkat ovat 22,3 -kertaiset verrattuna heikoiten tienavaan Romaniaan. Lisäksi opettajien palkoissa on eniten hajontaa, kun tarkastellaan niiden suhdetta kunkin maan keskipalkkaan. (kuvio 4.) Opettajien palkoissa esiintyy siis vähiten konvergoitumista maiden välillä. Vähäistä konvergoitumista voidaan pyrkiä selittämään parilla seikalla. Ensinnäkin opetusala on osa suljettua sektoria, joka kohtaa vähän ulkomaista kilpailua. Julkisen opetuksen palkoista sovitaan tyypillisesti keskushallinnon tasolla ja opetuspalveluita tuotetaan paikallisesti palvelemaan lähinnä oman maan kansalaisia. Tosin korkeakouluopinnoissa saattaa esiintyä jonkin asteista kansainvälistä kilpailua opiskelijoista. Toiseksi opetuslalla työntekijöiden kansainvälinen liikkuvuus lienee vähäistä, mihin viittaavat erityisesti suuret suhteelliset palkkaerot maiden välillä. Esimerkiksi Portugalissa opettajat tienavat suhteessa paikalliseen palkkatasoon 38 prosenttiyksikköä enemmän kuin naapurimaassa Espanjassa. Opettajien liikkuvuutta voi rajoittaa useat tekijät. Opettajilta vaaditaan mitä todennäköisimmin paikallisen kielen tuntemusta ja lisäksi opettajien koulutukseen voi liittyä maakohtaisia erityistarpeita.

Luonnontieteiden ja tekniikan erityisasiantuntijoiden nimelliset keskipalkat sijoittuivat vuonna 2012 useimmissa Euroopan maissa 2500 euron yläpuolelle. Suomessa heidän keskimääräinen

kuukausipalkkansa on 4352 euroa. Jälleen kerran suurimmat kuukausipalkat maksetaan Sveitsissä, jossa kyseiset erityisasiantuntija tienaa keskimäärin 8941 euroa kuussa. Opettajien tapaan luonnontieteiden ja tekniikan erityisasiantuntijoiden alhaisimmat kuukausipalkat ovat Romaniassa ja Bulgariassa, joissa heidän kuukausipalkkansa jäävät runsaaseen 500 euroon. Luonnontieteiden ja tekniikan erityisasiantuntijat ovat tämän palkkavertailun suuripalkkaisin ammatti lähes jokaisessa maassa. Suomessa nämä erityisasiantuntijat tienaa keskimäärin 34 prosenttia enemmän kuin keskimääräinen palkansaaja. Suhteellisesti parhaiten he tienaa Portugalissa ja Unkarissa yli 70 prosenttia keskimääräistä palkansaajaa korkeimmilla kuukausipalkoillaan. (kuvio 5.) OECD-maiden välisessä vertailussa juuri Unkarissa ja Portugalissa on eräät suurimmat korkeakoulutuksen palkkapreemiot, mikä osaltaan tukee tätä havaintoa (Strauss & Maisonneuvre 2009, 21). Sitä vastoin suhteellisesti alhaisimmat palkat luonnontieteiden ja tekniikan erityisasiantuntijoilla ovat Alankomaissa, jossa he tienaa noin 19 prosenttia keskimääräistä palkansaajaa enemmän (kuvio 5).

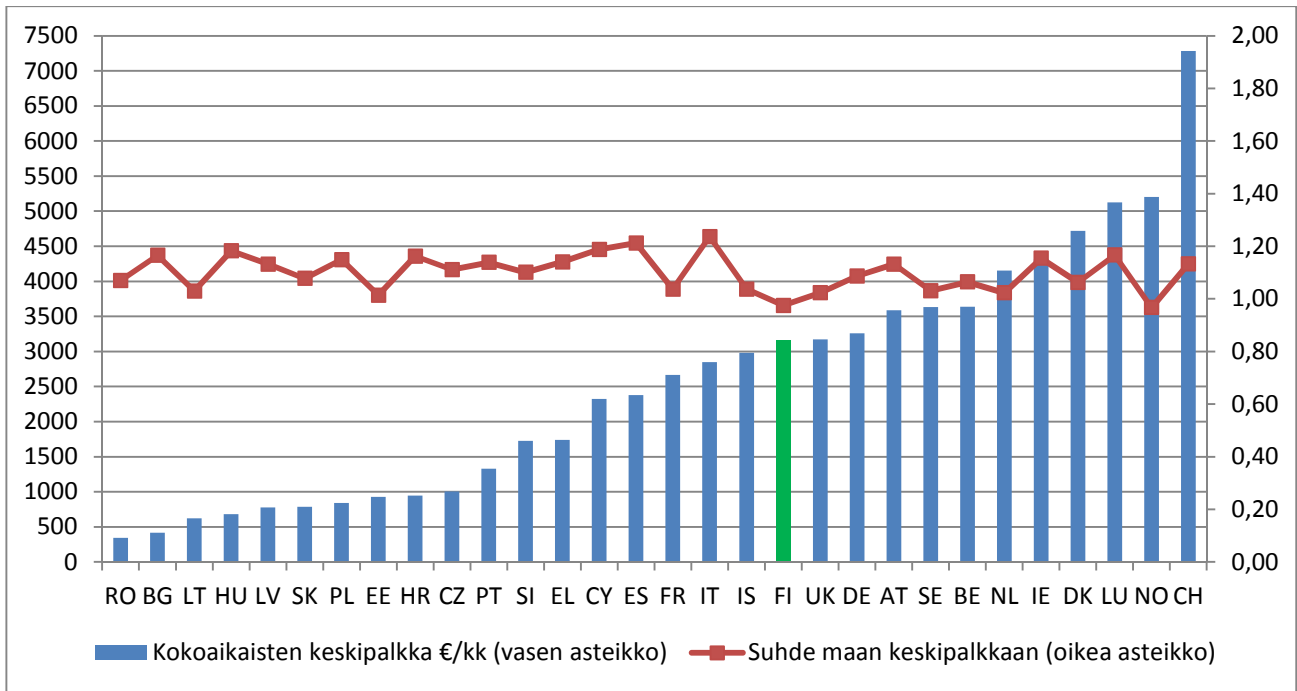

Kuvio 5: Luonnontieteiden ja tekniikan alan erityisasiantuntijoiden keskimääräinen bruttokuukausipalkka maittain vuonna 2012.

Luonnontieteiden ja tekniikan erityisasiantuntijoiden palkoissa on pienemmät kansainväliset palkkaerot kuin muissa tässä raportissa tarkasteltavista toimihenkilöammattialoista. Parhaiten tienaa Sveitsissä nimellinen kuukausipalkka on 17,9 -kertainen suhteessa heikoiten tienavaan

Romaniaan. Monissa alhaisemman palkkatason maissa luonnontieteiden ja tekniikan erityisasiantuntijoiden palkat ovat suhteessa paikalliseen palkkatasoon paremmat kuin korkeamman palkkatason maissa, mikä voi hieman tasoittaa maiden välistä palkkaeroa. (kuvio 5.) Tämä ammattiala sisältää melko erilaisia ammatteja eri toimialoilta (ks. taulukko 1), minkä vuoksi on hankala keksiä ammattialaa yhdistäviä tekijöitä, jotka selittäisivät suhteellisen pientä palkkaeroa. Esimerkiksi tähän ammattialaan sisältyvät biotieteiden erityisasiantuntijat voivat olla hyvin erikoistuneita paikalliseen maa- metsä- ja kalatalouteen ja näin kohdata vähän kansainvälistä kilpailua. Päinvastaisesti sovellusten ohjelmointi ja suunnittelu edustaa sellaista alaa, jossa työtä voidaan helposti ulkoistaa eri maihin, mikä taas mahdollisesti kaventaisi kansainvälisiä palkkaeroja.

Viimeinen tässä raportissa tarkasteltava toimihenkilöammattiala on liikealan ja muiden palvelualojen asiantuntijat. Vuonna 2012 heidän keskimääräinen kuukausipalkkansa Suomessa oli 3165 euroa. Suurimmat ansiot liikealan ja muiden palvelualojen asiantuntijoille maksetaan Sveitsissä, jossa heidän kuukausipalkkansa on keskimäärin 7283 euroa. Pienimmillään keskikuukausipalkka on 342 euroa Romaniassa. Liikealan ja muiden palvelualojen asiantuntijoiden palkat ovat suhteellisesti pienimmät Suomessa ja Norjassa, joissa heidän kuukausipalkkansa jää kolme prosenttia keskivertopalkansaajaa pienemmäksi. Sitä vastoin suhteellisesti suurimmillaan liikealan ja muiden palvelualojen asiantuntijoiden palkat ovat Italiassa ja Espanjassa, joissa heille maksetaan runsas viidennes enemmän kuin keskiverto palkansaajalle. (kuvio 6.)

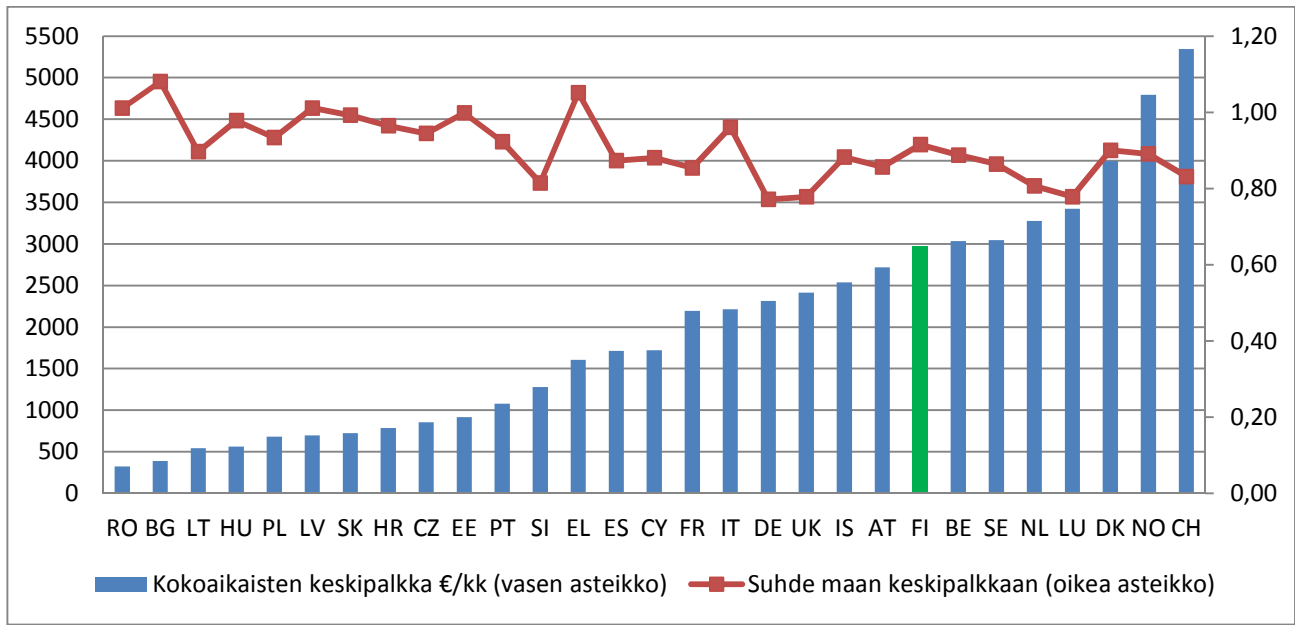
Kuvio 6: Liikealan ja muiden palvelualojen asiantuntijoiden keskimääräinen bruttokuukausipalkka maittäin vuonna 2012.

Liikealan ja muiden palvelualojen asiantuntijoiden nimellisten kuukausipalkkojen välinen tuloero eniten tienaavan Sveitsin ja vähiten tienaavan Romanian välillä on 21,3 –kertainen (kuvio 6). Luonnontieteiden ja tekniikan erityisasiantuntijoiden tapaan tämä ammattiala sisältää paljon erilaisia ammatteja (ks. taulukko 1), mikä hankaloittaa palkkaerojen selittämistä. Liikealan ja muiden palvelualojen asiantuntijoiden palkoissa on melko vähän hajontaa, kun tarkastellaan niiden suhdetta maan keskipalkkaan. Tältä osin näiden asiantuntijoiden palkkojen tasoerot maiden välillä muistuttavat hyvin paljon kaikkien kokoaikaisten työntekijöiden kansainvälisiä palkkaeroja (kuvio 1).

Työntekijät

Kuljetustyöntekijöiden keskimääräiset kuukausipalkat sijoittuvat Euroopassa tyypillisesti 1500 euron yläpuolelle. Suomessa heidän keskimääräinen kuukausipalkkansa on 2970 euroa. Parhaiten kuljetustyöntekijät tienaavat Sveitsissä 5346 euron keskimääräisellä kuukausipalkalla. Pienimmät palkat löytyvät jälleen Romaniasta, jossa kuljetustyöntekijöiden keskimääräinen kuukausipalkka jää 324 euroon. Suomessa kuljetustyöntekijät tienaavat keskimäärin yhdeksän prosenttia vähemmän kuin muut palkansaajat. Alhaisesta palkkatasosta huolimatta kuljetustyöntekijät tienaavat

suhteellisesti parhaiten Bulgariassa, jossa heidän keskimääräinen kuukausipalkkansa ylittää paikallisen keskipalkan kahdeksalla prosentilla. Suhteellisesti heikoiten sitä vastoin kuljetustyöntekijät tienavat Saksassa, Luxemburgissa ja Iso-Britanniassa, joissa heidän palkkansa on lähes neljänneksen keskivertopalkansaajan kuukausipalkkaa pienempi. (kuvio 7.)

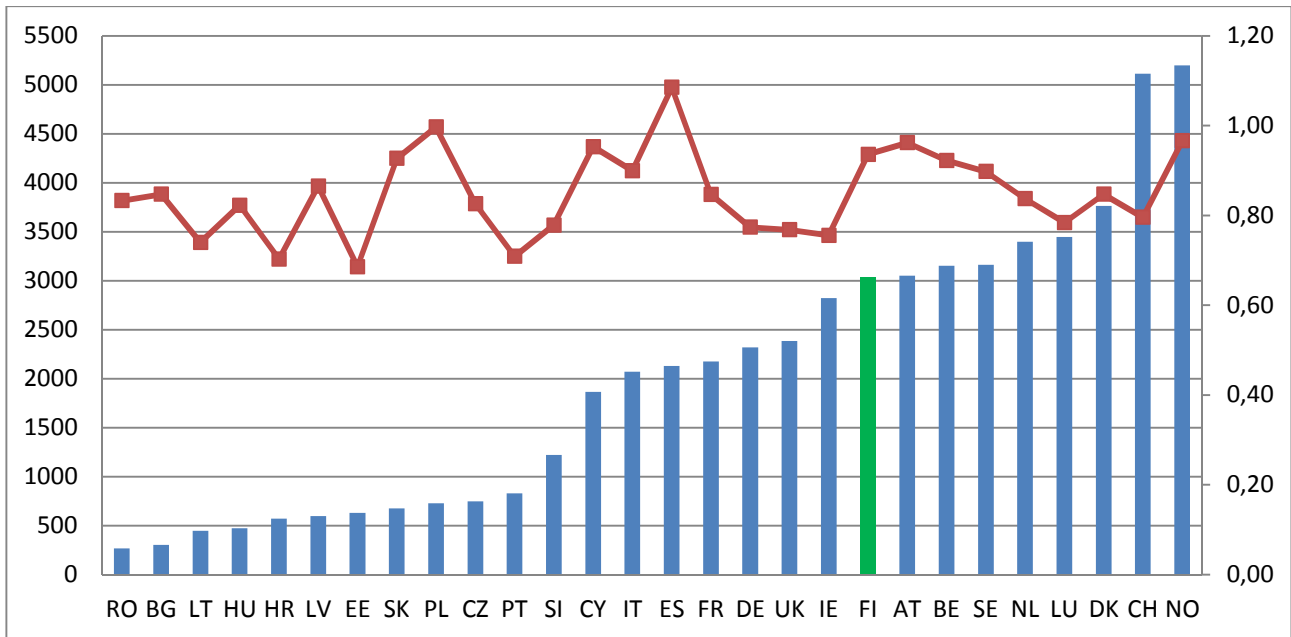
Kuvio 7: Kuljetustyöntekijöiden keskimääräinen bruttokuukausipalkka maittäin vuonna 2012.

Kuljetustyöntekijöiden palkoissa on tämän raportin tarkasteltavista ammateista toiseksi pienimmät tuloerot. Parhaiten tienavassa Sveitsissä kuljetustyöntekijöiden nimellinen kuukausipalkka on 16,5-kertainen verrattuna heikoiten tienavan Romanian kuljetustyöntekijöihin. Yksi selittävä tekijä suhteellisen pieniin tuloeroihin voi olla työntekijöiden liikkuvuus. Kuljetustyöntekijöiden välillä ei liene merkittäviä laadullisia eroja maiden välillä eikä työntekijöihin kohdistu suuria kielivaatimuksia, mikä voi edistää työntekijöiden liikkuvuutta. Lisäksi kuljetusalaa liittyy paljon ulkomailla työskentelyä, kun rahti ja työntekijät ylittävät valtakunnallisia rajoja. Ulkomailla työskentely voi ennestään laskea kynnystä muuttaa työn perässä toiseen maahan.

Oman lukunsa kuljetusalan palkkojen konvergoitumisen tarkasteluun tuo niin sanottu kabotaasiliikenne. Kabotaasilla viitataan maan sisäiseen kuljetusliikenteeseen, jota hoitaa toiseen maahan rekisteröity kuljetusliikkeen harjoittaja. Euroopassa tyypillisin kabotaasiliikenteen ilmenemismuoto on ulkomaisten kuorma-autojen hoitama tavaraliikenne. EU:n alueella tiettyyn maahan tavaraa toimittava ulkomainen kuljetusliikenteen harjoittaja saa paluumatkallaan suorittaa

viikon aikana kolme maan sisäistä kuljetusta (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1072/2009). Esimerkiksi Suomessa on esitetty pelkoja sen puolesta, että kabotaasiliikenne uhkaa kotimaisia kuljetusalan työpaikkoja erityisesti uusista matalan palkkatason EU-maista tulevien kuljettajien takia (mm. Hautala 12.7.2014; Kekkonen 4.8.2012). Toisaalta kabotaasiliikenne muodosti vuonna 2011 ainoastaan 2,2 prosenttia kaikista kolmannen osapuolen suorittamista kuljetustehtävistä EU:ssa. Suomessa kabotaasiliikenne on vielä tätä harvinaisempaa muodostaen vain muutaman prosentin kymmenyksen kaikista kuljetustehtävistä. Suomessa kabotaasiliikenteen merkittävin tarjoajamaa on Viro, joka vuonna 2011 suoritti yli 80 prosenttia Suomen sisäisestä kabotaasiliikenteestä. Samana vuonna suurimmat kabotaasiliikenteen tarjoajamaat koko EU:ssa olivat sitä vastoin Puola, Alankomaat, Saksa ja Luxemburg. (Eurostat 2013.)

Prosessityöntekijät tienaa parhaiten Norjassa ja Sveitsissä, joissa heidän keskimääräinen kuukausipalkkansa ylittää 5100 euroa. Suomessa prosessityöntekijöiden kuukausipalkka on keskimäärin 3038 euroa. Matalimmillaan kuukausipalkka jää 267 euroon Romaniassa. Suhteellisesti parhaiten prosessityöntekijät tienaa Espanjassa, jossa heidän palkkansa on lähes kymmenyksen paikallista keskipalkkaa suurempi. Suomessa prosessityöntekijöiden palkat jäävät keskimäärin kuusi prosenttia paikallista keskipalkkaa pienemmäksi. Suhteellisesti heikoiten prosessityöntekijät tienaa taas Virossa, Kroatiassa ja Portugalissa, joissa heidän tulonsa ovat melkein kolmanneksen keskimääräistä palkansaajaa pienemmät. (kuvio 8.)

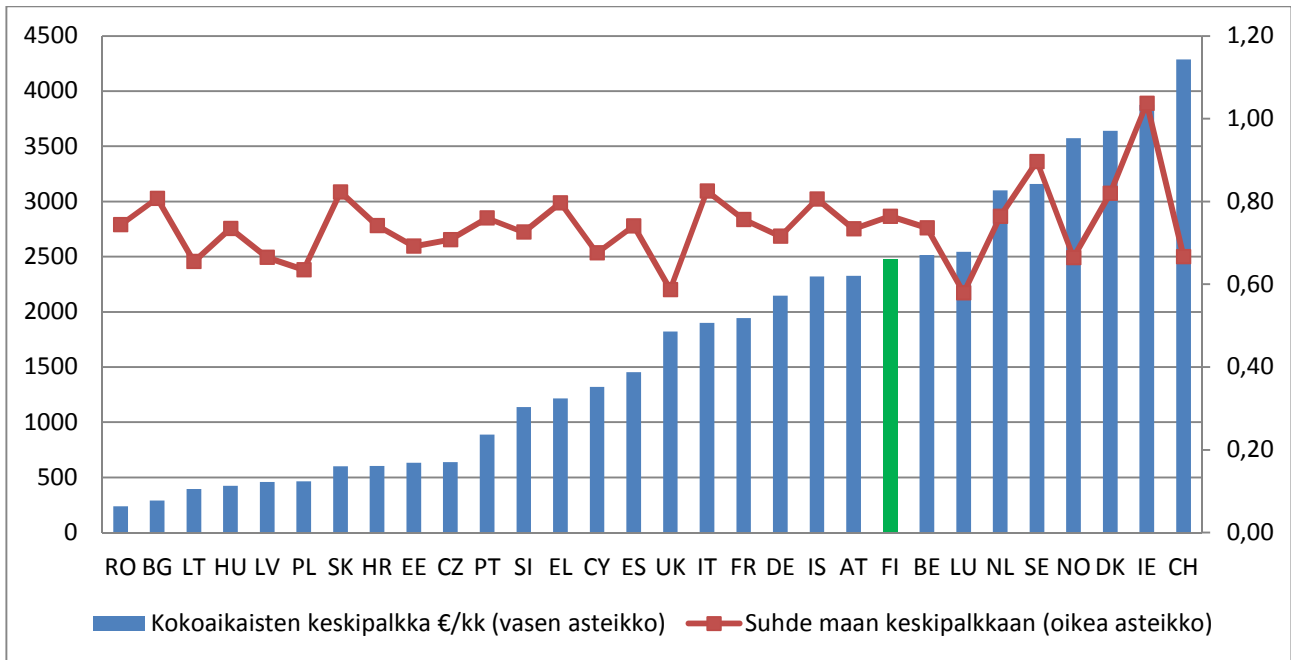

Kuvio 8: Prosessityöntekijöiden keskimääräinen bruttokuukausipalkka maittäin vuonna 2012.

Prosessityöntekijät työskentelevät teollisuudessa, joka on hyvin alttiina kansainväliselle kilpailulle. Tällöin kansainväliset markkinat asettavat rajansa tuotannon kustannuksille, minkä pitäisi heijastua myös palkkatasoon. Toisin sanoen voisi olettaa, että eurooppalaisten prosessityöntekijöiden palkkojen väliset erot olisivat suhteellisen pienet verrattuna moneen muuhun ammattialaan. Tästä huolimatta prosessityöntekijöiden palkoissa on eniten hajontaa tässä raportissa tarkasteltavista työntekijäammateista. Parhaiten tienavaan Norjan nimelliset kuukausipalkat ovat 19,5 -kertaiset verrattuna heikoiten tienavaan Romaniaan. Yksi ilmeinen selitys tähän erotukseen on se, että Norjan ja Romanian teollisuudet eivät todellisuudessa kilpaile keskenään, sillä ne keskittyvät erilaisten jalostusarvojen omaavien tuotteiden valmistukseen. Toisin sanoen teollisuuden maantieteellinen eriytyminen Euroopassa voi johtaa hyvin erilaisiin kustannusrakenteisiin ja tuottavuuseroihin maiden välillä, mikä heijastuu palkkoihin. Lisäksi teollisuus on hyvin pääomavaltaista, eikä tuotanto voi sopeutua kovin nopeasti.

Myyjien kuukausipalkat ovat tyypillisesti alhaisemmat kuin prosessityöntekijöiden ja jäävät suurimmassa osassa maista alle 2000 euroon. Suomessa kokoaikaisten myyjien keskimääräinen 2481 euron kuukausipalkka on verrattain hyvä. Parhaiten myyjät tienavat Sveitsissä, jossa heidän kuukausipalkkansa on lähes 4300 euroa. Heikoin kuukausipalkka on myös myyjien tapauksessa Romaniassa, jossa se jää 238 euroon. Myyjät ovat tämän palkkavertailun heikoiten palkattu ammatti lähes kaikissa tarkasteltavissa maissa. Suhteellisesti suurimmillaan myyjien palkat ovat Irlannissa,

jossa ne ylittävät paikallisen keskipalkan muutamalla prosentilla. Suhteellisesti alhaisimmat palkat myyjillä ovat sitä vastoin Iso-Britanniassa ja Luxemburgissa, joissa ne jäävät yli 40 prosenttia paikallista keskipalkkaa pienemmiksi. Suomessa myyjien kuukausipalkat ovat keskimäärin 24 prosenttia pienemmät kuin keskivertopalkansaajalla.

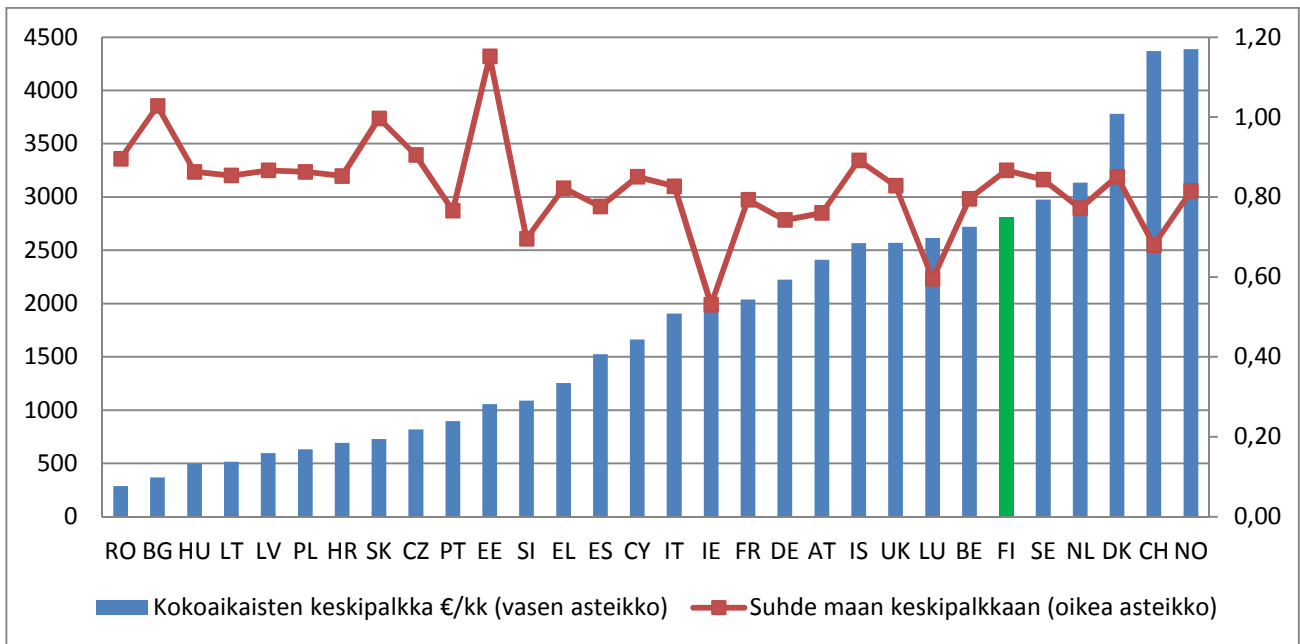

Kuvio 9: Myyjien keskimääräinen bruttokuukausipalkka maittain vuonna 2012.

Parhaiten tienaavassa Sveitsissä myyjien kuukausipalkat ovat 18 -kertaiset suhteessa heikoiten tienaavaan Romaniaan. Opettajien tapaan myyjät kuuluvat selkeästi suljetun sektorin piiriin, sillä he palvelevat lähinnä paikallista väestöä. Tästä huolimatta myyjien palkoissa on pienemmät kansainväliset palkkaerot kuin opettajien tapauksessa. Ilmeinen syy tähän eroon voisi olla se, että opettajien palkat määräytyvät useimmissa tapauksilla julkishallinnollisella tasolla.

Rakennustyöntekijöille maksetaan parhaiten Norjassa ja Sveitsissä, joissa heidän keskimääräiset kuukausipalkkansa ovat lähes 4400 euroa. Heikoiten heille maksetaan sitä vastoin Romaniassa, jossa rakennustyöntekijöiden kuukausipalkat jäävät keskimäärin alle 300 euroon. Suomessa rakennustyöntekijöiden keskipalkka on 2813 euroa kuussa. Suhteellisesti heikoiten rakennustyöntekijät tienaavat Irlannissa, jossa heidän kuukausipalkkansa jäävät liki puolet pienemmäksi kuin paikallinen keskikuukausipalkka. Suomessa rakennustyöntekijöiden kuukausipalkka on 13 prosenttia pienempi kuin keskivertopalkansaajalla. Suhteellisesti parhaiten

rakennustyöntekijät tienavat Virossa, joissa heidän palkkansa on 15 prosenttia muita palkansaajia parempi. (kuvio 10.) Viron suhteellisen kova palkkataso on silmiinpistävä, sillä tässä tutkimuksessa tarkasteltavista ammateista ainoastaan luonnontieteiden ja tekniikan alan erityisasiantuntijat tienavat enemmän Virossa.

Kuvio 10: Rakennustyöntekijöiden keskimääräinen bruttokuukausipalkka maittäin vuonna 2012.

Rakennustyöntekijöiden palkoissa on kaikista pienimmät kansainväliset erot tämän palkkavertailun ammattialoista. Nimelliset kuukausipalkat parhaiten tienavassa Norjassa ovat 15,3 -kertaiset verrattuna heikoiten tienavaan Romaniaan. Rakennusalan tuotteet eivät ole alttiina kansainväliselle kilpailulle, sillä rakennukset valmistetaan paikan päällä. Sitä vastoin rakennusala on ympäri maailman ala, jossa työntekijöiden liikkuvuus ja ulkomaisten työntekijöiden osuus on suuri. Esimerkiksi Suomessa on Rakennusliiton arvion mukaan 40 000 virolaista rakennustyöntekijää ja pääkaupunkiseudulla arvioiden peräti kolmannes rakennusten työvoimasta on virolaisia (Ulmanen 13.3.2015). Viron näkökulmasta Suomessa työskentelevien virolaisten rakennustyöntekijöiden osuus on erityisen suuri ottaen huomioon, että vuonna 2013 rakennusala kokonaisuudessaan työllisti Virossa noin 46 000 palkansaajaa (Eurostat 2015b).

Olisi houkuttelevaa nähdä juuri virolaisten rakennustyöntekijöiden suuren lukumäärän Suomessa olevan yksi selittävä syy siihen, miksi Virossa rakennustyöntekijöiden palkat ovat suhteellisesti niin

suuria verrattuna muihin maihin (kuvio 10). Koska niin merkittävä osa virolaisista rakennustyöntekijöistä työskentelee jossain vaiheessa Suomessa, Virossa alan palkkojen tulisi olla suhteellisen isot varmistaakseen työntekijöiden riittävä kotimainen tarjonta. Lisäksi tulee huomioida, että monet virolaiset rakennustyöntekijät käyvät tilapäisesti töissä Suomessa. Tällöin edellisenä vuonna Suomessa saadut palkkatulot voivat antaa liian positiivisen kuvan haastatteluhetkellä Virossa asuvan rakennustyöntekijän palkkatasosta.

5 Ammattikohtaisten palkkojen kehitys vuosina 2008–2012

Tässä luvussa tarkastelen palkkavertailun ammattien palkkojen kehitystä eri maissa vuosina 2008–2012. Selkeyden vuoksi tarkastelen tässä yhteydessä vain kuutta eri maata Suomen lisäksi. Nämä valikoidut maat ovat Ruotsi, Saksa, Iso-Britannia, Alankomaat, Tanska sekä Ranska. Tarkasteltavat maat ovat monin osin samankaltaisia keskenään. Ne kuuluvat vanhoihin EU-15-maihin ja ovat talouden rakenteeltaan ja kansantuotteeltaan melko samantasoisia. Palkkatason kannalta yksi merkittävä ero valikoitujen maiden välillä on niiden työmarkkinoiden rakenne. Esimerkiksi paikallinen sopiminen on yleistä Iso-Britanniassa ja Saksassa, kun päinvastaisesti Pohjoismaissa koordinoitujen palkkaratkaisut ovat paljon yleisempiä. Tarkasteltavien maiden valikoinnissa on myös osittain huomioitu kilpailukyky -näkökulma, sillä monet valikoidut maat ovat keskenään merkittäviä kilpailijamaita.

Iso-Britanniassa, Ruotsissa ja Tanskassa on käytössä kansalliset valuutat ja muissa valikoiduissa maissa on käytössä euro. Toisaalta Tanskan kruunun arvo on sidottu euroon siten, että kruunun vaihtokurssi suhteessa euroon vaihtelee maksimissaan 2,25 prosenttia. Vuosien 2008–2012 tarkastelujaksolla yksi euro on vastannut 7,44–7,46 Tanskan kruunua, eli tässä analyysissä valuuttakurssimuutoksia ei tarvitse tosiasiallisesti ottaa huomioon Tanskan tapauksessa. Ruotsin tapauksessa on palkkojen kehitystä tarkastellessa huomioitava, että kruunu heikkeni noin 9 prosenttia suhteessa euroon vuonna 2009. Vuosina 2010–2012 Ruotsin kruunu vahvistui ja oli vuonna 2012 euroissa mitattuna runsaat 10 prosenttia kalliimpi kuin vuonna 2008. Myös Iso-Britannian punta heikkeni liki 11 prosenttia suhteessa euroon vuonna 2009. Vuosina 2010–2012 punta vahvistui suhteessa euroon ja oli vuonna 2012 euroissa mitattuna enää noin kaksi prosenttia halvempi kuin vuonna 2008. Eurooppalaisten palkkaerojen kehityksessä kansallisen valuutan heikkeneminen pitäisi näkyä palkkojen euromääräisen kasvun heikkenemisenä ja päinvastaisesti valuutan vahvistumisen pitäisi vahvistaa palkkojen euromääräistä kasvua.

Toimihenkilöt

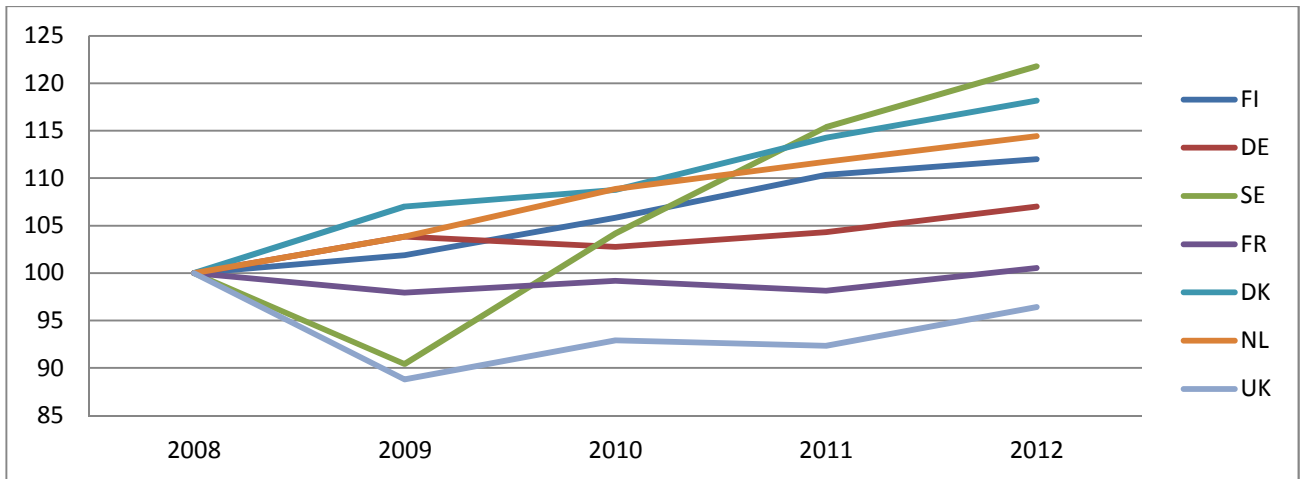
Tässä osiossa tarkasteltavissa maissa kokoaikaisten opettajien palkat kasvoivat ajanjaksolla 2008–2012 pääsääntöisesti 0–20 prosenttia (kuviot 11a). Heikoiten palkat kehittyivät Iso-Britanniassa kutistuen neljä prosenttia ja parhaiten Ruotsissa kasvaen 22 prosenttia. Ruotsin kohdalla on hyvä huomioida, että kruunun vahvistuminen vuosien 2008 ja 2012 välillä kasvattaa euroissa mitattua palkkatasoa. Iso-Britannian punnan ja Ruotsin kruunun samanaikainen heikentyminen vuonna 2009 näkyy kuviossa selkeänä euromääräisten palkkojen notkahduksena. Suomessa opettajien palkat

kasvoivat 12 prosenttia. (kuvio 11a.) Tarkasteltavissa maissa julkisen opetuksen parissa työskentelevien opettajien palkoista päätetään tyypillisesti keskushallinnon tasolla. Poikkeuksen muodostavat Pohjoismaat, jossa palkoista sovitaan paikallishallinnon ja ammattiyhdistysten välillä.

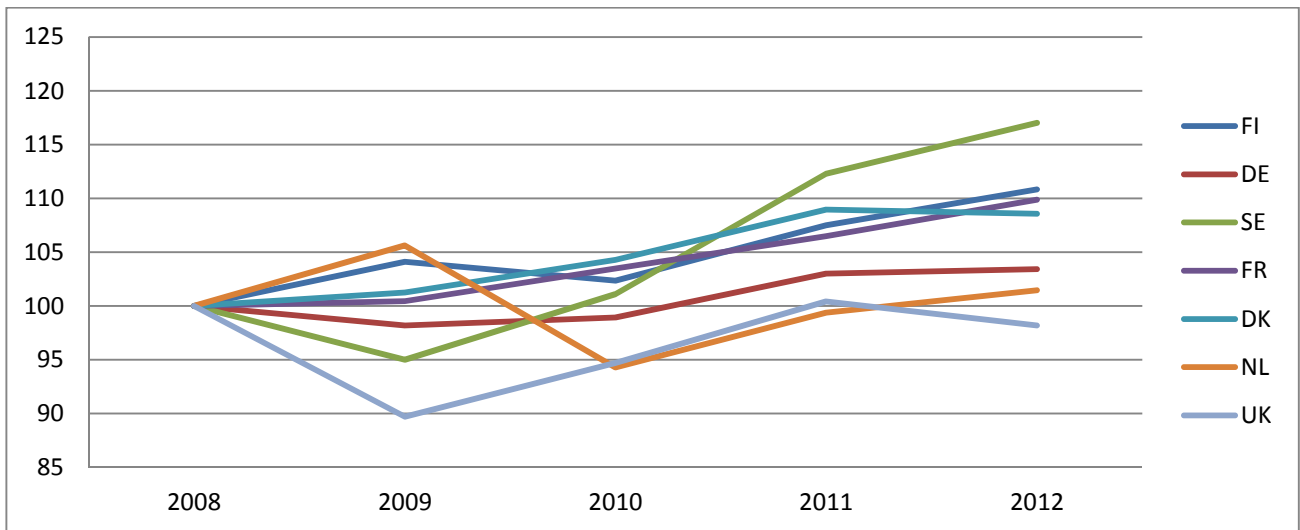
Taluskriisin myötä vuoden 2009 jälkeen opettajien lakisääteisiä vähimmäispalkkoja on eräissä Euroopan maissa joidenkin vuosien osalta joko leikattu tai jäädytetty (Eurydice 2012, 16–17; Eurydice 2013, 14–15). Tämän tarkastelun maista Ranska ja Iso-Britannia kuuluvat näiden maiden joukkoon. Lakisääteisten palkkojen jäädyttäminen tai leikkaus osaltaan selittävät Ranskan ja Iso-Britannian opettajien suhteellisen heikkoa ansiokehitystä. Iso-Britannian kohdalla opettajien palkkojen nolakehityksestä johtuen palkkojen kehityksen käyrä vuosina 2008–2012 noudattaa melko hyvin punnan euroissa mitattua hintakehitystä samalla ajanjaksolla (kuvio 11a).

Luonnontieteiden ja tekniikan erityisasiantuntijoiden palkat ovat kehittyneet ajanjaksolla 2008–2012 pääsääntöisesti 0–10 prosenttia, eli palkkakehityksen haarukka on kapeampi kuin opettajien tapauksessa. Yksi syy tähän voi olla se, että nämä erityisasiantuntijat työskentelevät useammin avoimella sektorilla, jolloin kansainvälinen kilpailu asettaa tiukemmat raamit palkkojen kehitykselle. Suomessa palkat ovat kasvaneet suhteellisen hyvin 11 prosenttia. Jälleen kerran osaltaan valuuttakurssimuutosten johdosta palkat kehittivät heikoiten Iso-Britanniassa kutistuen kaksi prosenttia ja parhaiten Ruotsissa kasvaen 17 prosenttia. (kuvio 11b.) Iso-Britanniassa palkkojen nolakasvu tai kutistuminen ei ole koskenut ainoastaan julkisella sektorilla työskenteleviä opettajia, vaan reaalityöntekijät Iso-Britanniassa ovat laskeneet kaikilla sektorilla vuosina 2009–2012. Itse asiassa kyseisellä ajanjaksolla yksityisellä sektorilla palkat ovat laskeneet enemmän kuin julkisella. (Office for National Statistics 5.4.2013.)

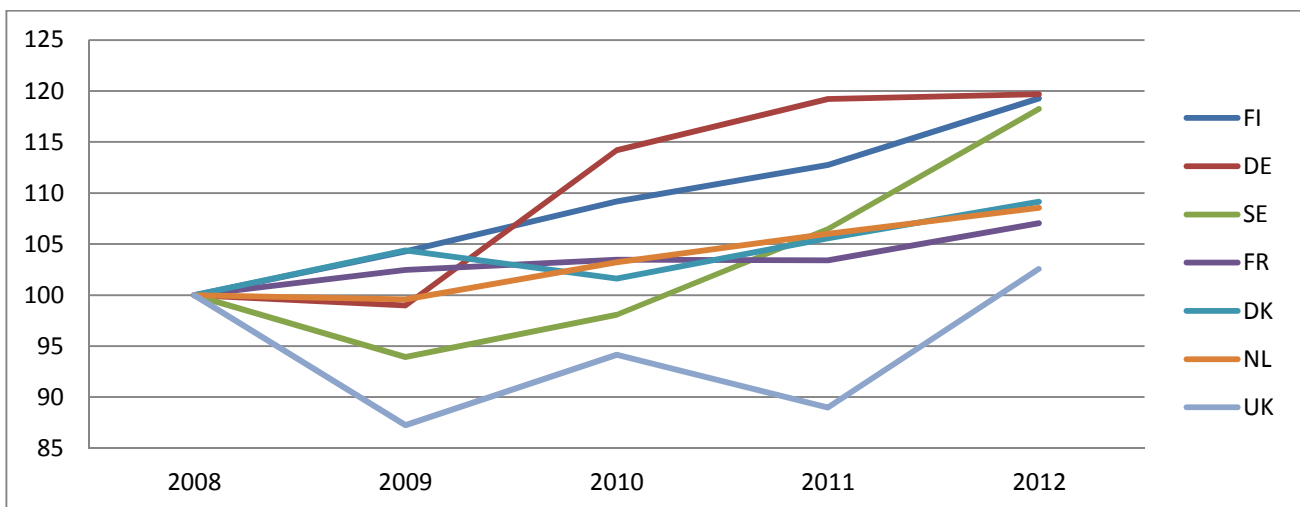
Liikealan ja muiden palvelualojen palkkojen kehitys vuosina 2009–2012 sijoittuu 0–20 prosentin välille. Suuruudeltaan palkkakehitys muistuttaa paljolti opettajien palkkoja. Palkkojen kehitys on taas kerran heikointa Iso-Britanniassa jääden kolmen prosentin kasvuun. Sitä vastoin parhaiten palkat kehittyvät 20 prosentin kasvullaan Saksassa ja myös Suomessa sekä Ruotsissa palkat kasvavat lähes yhtä paljon.

Kuvio 11a: Opettajien keskimääräisen bruttokuukausipalkan kehitys 2008–2012.

Kuvio 11b: Luonnontieteiden ja tekniikan erityisasiantuntijoiden keskimääräisen bruttokuukausipalkan kehitys 2008–2012.

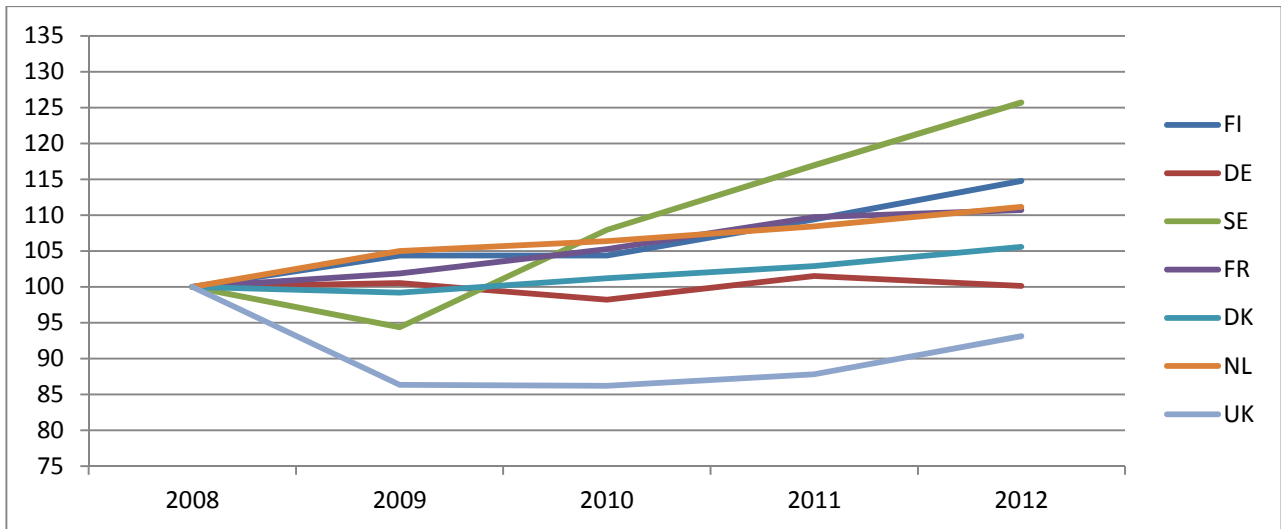

Kuvio 11c: Liikealan ja muiden palvelualojen asiantuntijoiden keskimääräisen bruttokuukausipalkan kehitys 2008–2012.

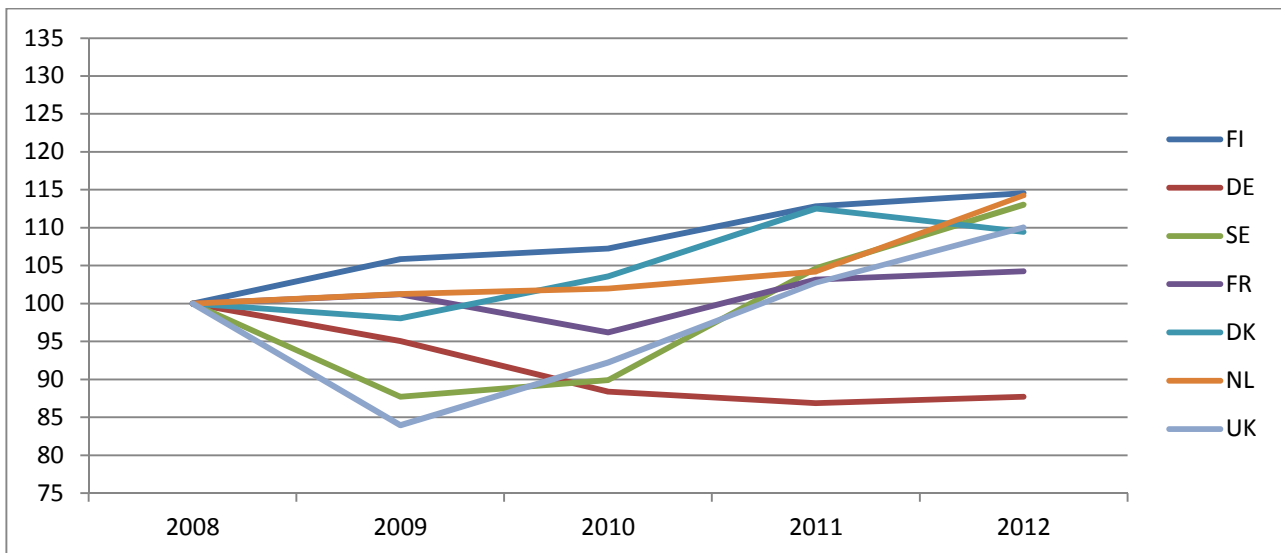
Työntekijät

Verrattuna aiemmin käsiteltyihin toimihenkilöiden palkkoihin, kuljetustyöntekijöiden palkkakehitys on melko yllätyksetöntä. Palkkakehitys jää vuosina 2009–2012 etupäässä 0–15 prosentin välille ollen heikointa Iso-Britanniassa (-7 %) ja vahvinta Ruotsissa (+26 %). Suomessa kuljetustyöntekijöiden palkat kehittyvät toiseksi parhaiten 15 prosentin kasvullaan. Sitä vastoin prosessityöntekijöiden palkkojen kehitys on siinä mielessä poikkeava, että palkkakehityksen haarukka on melko kapea. Saksaa lukuun ottamatta kaikkien tarkasteltavien maiden prosessityöntekijöiden palkkakehitys ajanjaksolla 2008–2012 jää 4–15 prosentin välille. Palkkojen kehityksen yhdenmukaisuus voi johtua siitä, että prosessityöntekijät ovat alttiina kansainväliselle kilpailulle, joka asettaa tietyt rajoitteet palkkojen ja muiden kustannusten kasvulle. Suomen 15 prosentin kasvu edustaa vertailun yläpäättä, mutta myös Alankomaat ja Ruotsi pääsevät lähes samoihin kasvulukuihin. Saksalaisten prosessityöntekijöiden palkkakehitys poikkeaa täysin muista tarkasteltavista maista kutistuen 12 prosentilla vuosien 2008–2012 välillä. Saksan prosessityöntekijät ovat itse asiassa ainoa tässä luvussa tarkasteltava ryhmä, jossa palkat laskevat selkeästi valuuttakurssimuutoksista johtumatta.

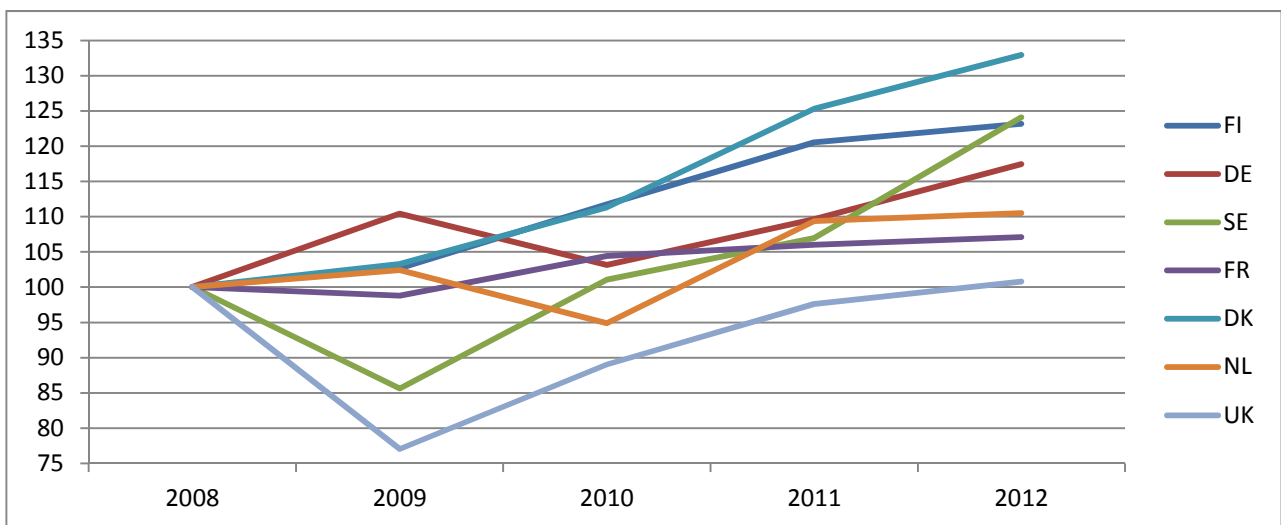
Ajanjaksolla 2008–2012 myyjien palkkakehitys on parhain tämän vertailun tarkasteltavista ammasteista. Useimpien maiden kohdalla myyjien palkkojen kasvu sijoittuu 5–25 prosentin välimaastoon. Heikointa kehitys on Iso-Britanniassa, jossa palkat kasvavat vain yhdellä prosentilla. Heikon palkkakehityksen lisäksi myyjien palkkataso Iso-Britanniassa vuonna 2012 on suhteessa paikalliseen keskipalkkaan Euroopan alhaisimpia (ks. kuvio 9). Sitä vastoin parhaiten myyjien palkat kasvavat Tanskassa 33 prosentin kasvullaan. Suomessa palkkojen kasvu on 23 prosenttia, joka on lähes tasoissa Ruotsin kanssa. (kuvio 12c.) Opettajien tapaan myyjät toimivat etupäässä suljetulla sektorilla, mikä voi selittää palkkakehityksen leveähköä haarukkaa. Opettajista poiketen myyjien palkat eivät kuitenkaan määräydy valtiollisella tasolla.

Kuvio 12a: Kuljetustyöntekijöiden keskimääräisen bruttokuukausipalkan kehitys 2008-2012.

Kuvio 12b: Prosessityöntekijöiden keskimääräisen bruttokuukausipalkan kehitys 2008-2012.

Kuvio 12c: Myyjien keskimääräisen bruttokuukausipalkan kehitys 2008-2012.

6 Johtopäätökset

Tässä työpaperissa tarkastelin eurooppalaista palkkatasoa muutamasta näkökulmasta hyödyntämällä Eurostatin EU-SILC -aineistoa. EU-SILC -aineiston merkittävä vahvuus on sen kansainvälinen vertailukelpoisuus sekä ilmestymistiheys. Luvussa kolme vertailin palkkatasoa kokopäiväisten työntekijöiden kohdalla kaikkien työntekijöiden osalta sekä koulutusasteittain. Nämä tulokset ovat hyvin yhdenmukaisia Kangasniemen ym. (2014) vuotta vanhemmalla aineistolla saatujen tulosten kanssa. Suomi edustaa eurooppalaisessa palkkavertailussa ylempää keskitasoa tarkastellessa kaikkia kokoaikaisia palkansaajia. Vertaillessa palkkoja koulutusasteittain Suomen sijoitus on hieman parempi vain perusasteen suorittaneiden kohdalla kuin korkeakoulutettujen tapauksessa.

Tämän työpaperin varsinainen anti edellisessä kappaleessa käsiteltyjen päivitettyjen lukujen lisäksi on ammattialoittain toteutettu palkkavertailu. Tässä palkkavertailussa tarkasteltujen ammattien palkkatason suuruusjärjestys maittain noudattaa melko hyvin samaa järjestystä kuin tarkastellessa kaikkia palkansaajia (ks. kuvio 1). Tämä osaltaan viittaa siihen, että eri ammattien palkkatasoerot kuvastavat pitkälti maiden välisiä keskimääräisiä tuottavuuseroja (ks. Kangasniemi ym. 26–27). Ammattikohtaisessa palkkavertailussa kansainvälisten palkkaerojen suuruus sekä ammattikohtaisten palkkojen suhde paikalliseen keskipalkkaan sisältävät kuitenkin jonkinasteista vaihtelua. Käydessäni läpi tuloksia pyrin osittain tulkitsemaan havaittuja palkkaeroja sekä joitakin yllättäviä tuloksia. Tämä tulkinta jää melko pintapuoliseksi, eikä tämän työpaperin ensisijaisena tavoitteena ole selittää syitä havaittuihin palkkaeroihin. Yleisesti voidaan todeta kansainvälisten palkkaerojen olevan monisyinen ilmiö, jota on vaikea selittää yksittäisillä tekijöillä. Tulosten tarkastelu antaa viitteitä siihen, että ainakin sektorin avoimuuden aste, koulutuksen palkkapreemio sekä työvoiman liikkuvuus voivat osaltaan selittää tässä työpaperissa havaittuja ammattikohtaisia palkkaeroja.

Viimeisessä luvussa tarkastelin palkkavertailuun valikoitujen ammattien palkkojen kehitystä tiettyjen maiden kohdalla ajanjaksolla 2008–2012. Vaikka tämä tarkastelu ei sisältänyt niin sanottuja kriisimaita, palkkojen nimellinen kehitys näinä talouskriisivuosina on joissain tapauksissa ollut nollan tuntumassa tai jopa negatiivinen. Erityisesti Iso-Britanniassa palkkojen kehitys on ollut suhteellisen heikkoa, mihin on vaikuttanut vähäisesti punnan heikentyminen suhteessa euroon kahdella prosentilla vuosina 2008–2012. Merkittävämpi vaikutus saattaa kuitenkin olla sillä, että Iso-Britanniassa palkoista sovitaan pitkälti yritystasolla. Maissa, joissa työmarkkinainstituutioilla on heikko asema, globaali taantuma voi näkyä palkkojen joustamisena alaspäin, kun vastaavasti vahvojen työmarkkinainstituutioiden maissa taantuma voi näkyä selvemmin työvoiman kysynnän

laskuna (ks. Krugman 1994). Suomessa palkkojen kehitys on valikoitujen ammattien ja maiden osalta ollut suhteellisen hyvää.

Ammattikohtaisen palkkavertailun näkökulmasta EU-SILC -aineistoon liittyy muutamia huomionarvoisia rajoitteita. Ensinnäkin tuntipalkkojen laskeminen ei ole erinäisistä teknisistä syistä mielekäästä hyödyntäessä tätä aineistoa. Vertailukelpoisten tuntipalkkojen puuttuessa osa-aikaisten palkkojen ammattikohtainen vertailu on jätetty tässä työpaperissa tekemättä. Osa-aikaisten työntekijöiden sisällyttäminen tarkasteluun voisi antaa paremman kokonaiskuvan keskimääräisistä palkkatasoista erityisesti sellaisten ammattien kohdalla, joissa osa-aikaisuus on tavanomaista yleisempää. Esimerkiksi kokoaikaisten myyjien palkkataso (kuvio 9) voi antaa liian positiivisen kuvan myyjien tyypillisistä palkoista, sillä osa-aikaisuus on erityisen yleistä kaupan alalla.

EU-SILC -aineistossa käytettyä ISCO -ammattiluokitusjärjestelmää hyödynnetään kahden numerotason tarkkuudella, mikä voi monien ammattien määrittelyn kohdalla olla riittävä tarkkuustaso. Toisaalta erityisesti erityisasiantuntija- ja asiantuntija-ammattien kohdalla kahdella numerotasolla määritelty ISCO -ammattiluokitus voi kattaa alleen ammatteja, jotka eroavat merkittävästi toisistaan toimialoiltaan ja työnkuviltaan. Esimerkiksi tässä työpaperissa tarkastellut liikealan ja muiden palvelualojen asiantuntijat sisältävät niin rahoitustoimen asiantuntijat kuin sosiaalialan ohjaajat (taulukko 1). Tämä taas hankaloittaa palkkatasojen ja -kehitysten kansainvälisten erojen selitystä, kun tarkasteltavana on kovin heterogeeninen ammattiala.

Kahta numerotasoja tarkempi ammattiluokitustaso voisi mahdollistaa teollisuusalojen maantieteellisen eriytymisen johtuvan palkkaeron vaikutuksen osittaisen poissulkemisen. Esimerkiksi kaikkien prosessityöntekijöiden sijasta olisi mielekkäämpää tarkastella pelkästään metalli- tai elintarviketeollisuuden prosessityöntekijöiden palkkoja, mikä olisi mahdollista tarkemmalla ammattiluokitustasolla. Lisäksi on huomionarvoista, että EU-SILC -aineistossa käytetään päivitettyä ammattiluokitusjärjestelmää vuodesta 2010 alkaen, minkä vuoksi aikasarjatarkasteluun voi eräiden ammattien kohdalla liittyä ongelmia vertailukelpoisuuden suhteen. Hyödyntäessä jatkossa EU-SILC -aineistoa ammattikohtaisessa aikasarjatarkastelussa voisikin olla mielekkäämpää käyttää perusvuonna vuotta 2010.

Lähteet

Bonin, H., Eichhorst, W., Florman, C., Hansen, M. O., Skiöld, L., Stuhler, J., Tatsiramos, K., Thomassen, H. & Zimmerman, K. 2008. Geographic mobility in the European Union: Optimising it's economic and social benefits. Euroopan komission työllisyyden, sosiaaliasioiden ja osallisuuden pääsosasto.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1072/2009. Annettu 21.10.2009. Maanteiden kansainvälisen tavaraliikenteen markkinoille pääsyä koskevista yhteisistä säännöistä (uudelleenlaadittu toisinto) (ETA:n kannalta merkityksellinen teksti).

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/36/EY. Annettu 7.9.2005. Ammattipätevyyden tunnustamisesta (ETA:n kannalta merkityksellinen teksti). Luettavissa: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:255:0022:0142:fi:PDF>.

Eurostat 2013. Road freight transport statistics - cabotage. Luettavissa: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Road_freight_transport_statistics_-_cabotage.

Eurostat 2015a. Minimum wage statistics. Luettavissa: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Minimum_wage_statistics.

Eurostat 2015b. Structural business statistics overview. Luettavissa: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Structural_business_statistics_overview.

Eurydice 2012. Teachers' and School Heads' Salaries and Allowances in Europe, 2011/12. Euroopan komissio.

Eurydice 2013. Teachers' and School Heads' Salaries and Allowances in Europe, 2012/13. Euroopan komissio.

Freeman, R. B. ja Oostendorp, R. (2000): Wages Around the World: Pay Across Occupations and Countries. NBER Working Paper No. 8058. Luettavissa: <http://www.nber.org/papers/w8058.pdf>.

Galgóczi, B. & Glassner, V. 2008. Comparative study of teachers' pay in Europe. Education International. Brysseli.

Hautala, L. 12.7.2014. Saksan malli myös Suomeen. Pohjalainen. Mielipide. Luettavissa: <http://m.pohjalainen.fi/mielipide/yleis%C3%B6lt%C3%A4/saksan-malli-my%C3%B6s-suomeen-1.1647109>.

Kangasniemi, M., Sauramo, P. & Yanar, O. 2014. Suomalainen palkkataso EU-vertailussa. Palkansaajien tutkimuslaitos. Raportteja 29. Helsinki.

Kekkonen, O. 4.8.2012. Kabotaasiliikenne on uhka kuljetusalan töille. Kymen Sanomat. Mielipide. Luettavissa: <http://www.kymensanomat.fi/Mielipide---Sana-on-vapaa/2012/08/04/Kabotaasiliikenne%20on%20uhka%20kuljetusalan%20t%C3%B6ille/2012313865702/69>.

Krugman, P. 1994. Past and Prospective Causes of High Unemployment. Teoksessa: Reducing Unemployment: Current Issues and Policy Options. Federal Reserve Bank of Kansas City.

Office for National Statistics. 5.4.2013. Real wages down by 8.5% since 2009. Luettavissa: http://www.ons.gov.uk/ons/dcp171780_305213.pdf.

Sianesi, B. & Van Reenen, J. 2003. The Returns to Education: Macroeconomics. *Journal of Economic Surveys* 17 (2), 157–200.

Strauss, H. & Maisonneuve, C. 2009. The wage premium on tertiary education: New estimates for 21 OECD countries. *OECD Journal: Economic Studies* 2009/1.

Ulmanen, M. 13.3.2015. Rakentaja-lehti. Luettavissa: <https://rakennusliitto.fi/2015/03/13/onkovirolaisuus-taakka/>.

Liitetaulukot

Maa	Kokoaikaisten työviikon pituus keskimäärin t/vk		Maa	Kokoaikaisten työviikon pituus keskimäärin t/vk
AT	41.8		IE	39.1
BE	40.4		IS	44.0
BG	41.3		IT	39.8
CH	43.7		LT	39.8
CY	40.7		LU	42.0
CZ	41.7		LV	40.6
DE	42.8		NL	38.8
DK	39.2		NO	39.8
EE	40.9		PL	41.5
EL	41.5		PT	41.5
ES	40.8		RO	41.3
FI	39.1		SE	40.9
FR	39.7		SI	40.7
HR	40.9		SK	41.3
HU	40.3		UK	42.2

Liitetaulukko1: EU-SILC -aineiston kokoaikaisten työntekijöiden keskimääräinen työviikko tunneissa vuonna 2013. Painotettu.

Maa	Osa-aikaisten työntekijöiden osuus %		Maa	Osa-aikaisten työntekijöiden osuus %
EU 28	20		IE	24
AT	26		IS	21
BE	24		IT	18
BG	3		LT	8
CH	35		LU	19
CY	12		LV	8
CZ	6		NL	50
DE	27		NO	27
DK	25		PL	7
EE	9		PT	11
EL	8		RO	9
ES	16		SE	25
FI	14		SI	9
FR	18		SK	5
HR	5		UK	26
HU	6			

Liitetaulukko 2: Osa-aikaisten osuus 15–64 -vuotiaista työntekijöistä vuonna 2013. Lähde: Eurostat

Maa	Perusaste %	Toinen aste %	Kolmas aste %
EU 28	29	47	25
AT	22	61	17
BE	31	37	31
BG	23	56	21
CH	20	49	31
CY	26	39	35
CZ	13	70	17
DE	18	57	25
DK	30	42	29
EE	17	51	32
EL	36	41	23
ES	46	24	30
FI	22	45	33
FR	30	42	28
HR	23	61	16
HU	24	58	19
IE	29	37	35
IS	37	35	29
IT	44	42	14
LT	15	56	29
LU	28	38	33
LV	17	57	25
NL	31	41	29
NO	25	42	33
PL	17	62	22
PT	62	22	17
RO	30	57	14
SE	24	46	30
SI	19	58	23
SK	15	68	17
UK	22	43	35

Liitetaulukko 3. 15-64-vuotiaat korkeimman suoritettun koulutusasteen mukaan vuonna 2012.
Lähde: Eurostat.

Maa	Kokoaikaisten keskipalkka €/kk	Osa-aikaisten keskipalkka €/kk	Kokoaikaisten mediaanipalkka €/kk	Osa-aikaisten mediaanipalkka €/kk
AT	3171	1556	2806	1369
BE	3419	2044	3091	1913
BG	359	204	316	175
CH	6428	3530	5685	3014
CY	1956	713	1602	624
CZ	905	399	809	335
DE	2997	1192	2782	1016
DK	4442	2717	4086	2573
EE	917	426	758	312
EL	1527	615	1367	536
ES	1963	857	1664	700
FI	3247	1559	2934	1394
FR	2571	1355	2268	1170
HR	813	502	674	519
HU	576	254	494	225
IE	3738	1295	3229	1087
IS	2878	1322	2550	1092
IT	2304	1075	2102	973
LT	604	238	518	182
LU	4396	2496	3892	2022
LV	689	296	561	237
NL	4061	2191	3631	1947
NO	5381	2678	5020	2573
PL	731	367	620	320
PT	1170	443	905	384
RO	320	*	286	*
SE	3525	1976	3206	1898
SI	1568	910	1360	694
SK	731	363	690	300
UK	3104	1188	2571	892

* Ei riittävästi havaintoja

Liitetaulukko 4: EU-SILC -aineiston kaikkien palkansaajien keskimääräiset kuukausipalkat euroissa maittäin vuonna 2012. Painotettu.

Maa	Perusaste €/kk	Toinen aste €/kk	Kolmas aste €/kk
AT	1827	3074	4501
BE	2738	2967	3984
BG	274	337	441
CH	3184	5527	8874
CY	1423	1728	2437
CZ	617	837	1238
DE	1892	2732	3932
DK	3525	4124	5111
EE	783	829	1074
EL	1277	1382	1764
ES	1542	1773	2417
FI	2535	2810	3864
FR	2101	2276	3108
HR	593	727	1169
HU	378	519	811
IE	2706	2734	4427
IS	2326	2769	3422
IT	1956	2272	2907
LT	410	504	753
LU	2926	4105	6210
LV	490	589	922
NL	3236	3539	4867
NO	3974	5299	6127
PL	508	640	948
PT	934	1128	1824
RO	238	398	432
SE	2768	3356	3863
SI	1105	1336	2166
SK	544	686	880
UK	2244	2611	3790

Liitetaulukko 5: EU-SILC -aineiston kokoajaisten palkansaajien keskimääräiset kuukausipalkat euroissa koulutusasteen mukaan maittäin vuonna 2012. Painotettu.

Maa	Kokoaikaisten keskipalkka €/kk	Kokoaikaisten mediaanipalkka €/kk	Ostovoimakorjattu keskipalkka €/kk	Kokoaikaisen keskipalkka / paikallinen keskipalkka
AT	4246	4234	4649	1,34
BE	3523	3341	3838	1,03
BG	390	370	1002	1,09
CH	7720	7402	6112	1,20
CY	3161	3184	4202	1,62
CZ	942	921	1619	1,04
DE	3318	3283	3875	1,11
DK	4472	4378	3988	1,01
EE	838	758	1426	0,91
EL	1720	1643	2321	1,13
ES	2668	2738	3558	1,36
FI	3712	3622	3712	1,14
FR	2715	2602	2919	1,06
HR	1061	1081	1996	1,30
HU	688	658	1427	1,19
IE	4984	4714	5486	1,33
IS	2632	2569	2836	0,91
IT	2441	2329	2933	1,06
LT	756	771	1499	1,25
LU	6743	6500	6891	1,53
LV	767	716	1355	1,11
NL	4268	4084	4720	1,05
NO	5152	5164	3960	0,96
PL	951	881	1992	1,30
PT	2037	1877	3085	1,74
RO	348	317	882	1,09
SE	3105	3090	2812	0,88
SI	1980	2042	2954	1,26
SK	755	747	1334	1,03
UK	3574	3517	3825	1,15

Liitetaulukko 6: EU-SILC -aineiston kokoaikaisten opettajien palkkatiedot maittäin vuonna 2012. Painotettu.

Maa	Kokoaikaisten keskipalkka €/kk	Kokoaikaisten mediaanipalkka €/kk	Ostovoimakorjattu keskipalkka €/kk	Kokoaikaisen keskipalkka / paikallinen keskipalkka
AT	5108	4730	5594	1,61
BE	4465	4073	4864	1,31
BG	529	514	1358	1,47
CH	8941	7967	7079	1,39
CY	2741	2485	3644	1,40
CZ	1403	1313	2411	1,55
DE	4702	4500	5492	1,57
DK	5931	5711	5289	1,34
EE	1350	1215	2297	1,47
EL	2045	1988	2759	1,34
ES	2925	2804	3900	1,49
FI	4352	4090	4352	1,34
FR	4328	4043	4654	1,68
HR	1253	1234	2357	1,54
HU	1026	1027	2129	1,78
IE	5456	4952	6005	1,46
IS	3985	3962	4295	1,38
IT	3438	3354	4132	1,49
LT	877	707	1738	1,45
LU	6324	6500	6462	1,44
LV	1117	964	1971	1,62
NL	4827	4546	5338	1,19
NO	7361	6854	5658	1,37
PL	1096	964	2294	1,50
PT	2014	1689	3051	1,72
RO	501	475	1269	1,56
SE	4404	4259	3988	1,25
SI	2336	2258	3483	1,49
SK	965	920	1705	1,32
UK	4068	3700	4354	1,31

Liitetaulukko 7: EU-SILC -aineiston kokoaikaisten luonnontieteiden ja tekniikan alan erityisasiantuntijoiden palkkatiedot maittäin vuonna 2012. Painotettu.

Maa	Kokoaikaisten keskipalkka €/kk	Kokoaikaisten mediaanipalkka €/kk	Ostovoimakorjattu keskipalkka €/kk	Kokoaikaisen keskipalkka / paikallinen keskipalkka
AT	3589	3273	3930	1,13
BE	3637	3374	3963	1,06
BG	418	369	1074	1,17
CH	7283	6407	5766	1,13
CY	2324	2047	3089	1,19
CZ	1005	944	1727	1,11
DE	3257	3094	3804	1,09
DK	4718	4360	4207	1,06
EE	930	872	1583	1,01
EL	1741	1578	2349	1,14
ES	2379	2040	3172	1,21
FI	3165	2881	3165	0,97
FR	2665	2443	2866	1,04
HR	945	864	1779	1,16
HU	681	618	1413	1,18
IE	4314	4566	4748	1,15
IS	2983	2653	3215	1,04
IT	2848	2566	3422	1,24
LT	622	605	1232	1,03
LU	5127	4954	5239	1,17
LV	780	676	1376	1,13
NL	4154	3777	4593	1,02
NO	5203	4966	3999	0,97
PL	840	748	1759	1,15
PT	1331	1154	2016	1,14
RO	342	309	867	1,07
SE	3634	3282	3291	1,03
SI	1726	1615	2574	1,10
SK	788	747	1392	1,08
UK	3174	2646	3397	1,02

Liitetaulukko 8: EU-SILC -aineiston kokoaikaisten liikealan ja muiden palvelualojen asiantuntijoiden palkkatiedot maittain vuonna 2012. Painotettu.

Maa	Kokoaikaisten keskipalkka €/kk	Kokoaikaisten mediaanipalkka €/kk	Ostovoimakorjattu keskipalkka €/kk	Kokoaikaisen keskipalkka / paikallinen keskipalkka
AT	2717	2686	2975	0,86
BE	3034	2865	3305	0,89
BG	388	352	995	1,08
CH	5346	5124	4232	0,83
CY	1723	1593	2290	0,88
CZ	854	795	1468	0,94
DE	2312	2282	2701	0,77
DK	3998	3869	3565	0,90
EE	916	824	1558	1,00
EL	1605	1402	2166	1,05
ES	1713	1645	2285	0,87
FI	2970	2899	2970	0,91
FR	2196	2123	2361	0,85
HR	784	710	1476	0,96
HU	564	519	1169	0,98
IS	2539	2452	2736	0,88
IT	2213	2174	2660	0,96
LT	541	463	1073	0,90
LU	3422	3000	3497	0,78
LV	697	643	1229	1,01
NL	3275	3275	3622	0,81
NO	4792	4787	3684	0,89
PL	683	620	1429	0,93
PT	1080	952	1635	0,92
RO	324	290	820	1,01
SE	3046	3014	2759	0,86
SI	1278	1213	1905	0,81
SK	725	700	1282	0,99
UK	2415	2304	2585	0,78

Liitetaulukko 9: EU-SILC -aineiston kokoaikaisten kuljetustyöntekijöiden palkkatiedot maittain vuonna 2012. Painotettu.

Maa	Kokoaikaisten keskipalkka €/kk	Kokoaikaisten mediaanipalkka €/kk	Ostovoimakorjattu keskipalkka €/kk	Kokoaikaisen keskipalkka / paikallinen keskipalkka
AT	3050	2827	3340	0,96
BE	3153	3030	3435	0,92
BG	304	274	780	0,85
CH	5114	5266	4049	0,80
CY	1864	1634	2478	0,95
CZ	747	688	1284	0,83
DE	2318	2125	2707	0,77
DK	3762	3672	3355	0,85
EE	629	558	1070	0,69
ES	2130	1919	2840	1,09
FI	3038	2821	3038	0,94
FR	2176	2082	2340	0,85
HR	571	519	1075	0,70
HU	474	434	983	0,82
IE	2823	2435	3107	0,76
IT	2072	1888	2490	0,90
LT	446	353	885	0,74
LU	3446	3649	3521	0,78
LV	596	485	1052	0,87
NL	3399	3153	3758	0,84
NO	5199	4652	3996	0,97
PL	729	595	1526	1,00
PT	829	669	1255	0,71
RO	267	228	675	0,83
SE	3164	3044	2865	0,90
SI	1220	1144	1820	0,78
SK	677	608	1197	0,93
UK	2384	2000	2551	0,77

Liitetaulukko 10: EU-SILC -aineiston kokoaikaisten prosessityöntekijöiden palkkatiedot maittain vuonna 2012. Painotettu.

Maa	Kokoaikaisten keskipalkka €/kk	Kokoaikaisten mediaanipalkka €/kk	Ostovoimakorjattu keskipalkka €/kk	Kokoaikaisen keskipalkka / paikallinen keskipalkka
AT	2326	2125	2547	0,73
BE	2516	2271	2741	0,74
BG	290	277	744	0,81
CH	4287	3970	3394	0,67
CY	1321	1177	1757	0,68
CZ	640	577	1100	0,71
DE	2145	2000	2506	0,72
DK	3641	2958	3247	0,82
EE	634	538	1080	0,69
EL	1216	1121	1641	0,80
ES	1455	1363	1939	0,74
FI	2481	2258	2481	0,76
FR	1944	1794	2091	0,76
HR	603	557	1136	0,74
HU	423	388	878	0,73
IE	3876	3558	4266	1,04
IS	2320	2113	2500	0,81
IT	1901	1861	2284	0,82
LT	395	336	783	0,65
LU	2545	2275	2601	0,58
LV	458	388	808	0,66
NL	3102	2873	3430	0,76
NO	3575	3502	2748	0,66
PL	464	417	972	0,64
PT	889	769	1346	0,76
RO	238	227	603	0,74
SE	3160	2887	2861	0,90
SI	1138	1073	1697	0,73
SK	601	550	1063	0,82
UK	1822	1596	1950	0,59

Liitetaulukko 11: EU-SILC -aineiston kokoaikaisten myyjien palkkatiedot maittain vuonna 2012. Painotettu.

Maa	Kokoaikaisten keskipalkka €/kk	Kokoaikaisten mediaanipalkka €/kk	Ostovoimakorjattu keskipalkka €/kk	Kokoaikaisen keskipalkka / paikallinen keskipalkka
AT	2410	2434	2639	0,76
BE	2721	2685	2964	0,80
BG	369	344	947	1,03
CH	4369	4864	3459	0,68
CY	1664	1570	2212	0,85
CZ	819	748	1407	0,90
DE	2225	2246	2599	0,74
DK	3779	3767	3370	0,85
EE	1057	833	1798	1,15
EL	1255	1202	1694	0,82
ES	1523	1425	2031	0,78
FI	2813	2725	2813	0,87
FR	2038	1945	2191	0,79
HR	693	614	1305	0,85
HU	497	434	1032	0,86
IE	1981	1761	2181	0,53
IS	2567	2425	2767	0,89
IT	1905	1844	2289	0,83
LT	515	456	1021	0,85
LU	2616	2500	2673	0,60
LV	597	533	1054	0,87
NL	3136	2880	3467	0,77
NO	4387	4528	3372	0,82
PL	631	554	1321	0,86
PT	896	798	1357	0,77
RO	287	269	726	0,90
SE	2974	3074	2693	0,84
SI	1090	1025	1626	0,70
SK	728	697	1287	1,00
UK	2571	2433	2752	0,83

Liitetaulukko 12: EU-SILC -aineiston kokoaikaisten rakennustyöntekijöiden palkkatiedot maittäin vuonna 2012. Painotettu.

Ammatti	Kokonaisansion keskiarvo €/kk	Kokonaisansion mediaani €/kk
Opettajat ja muut opetusalan erityisasiantuntijat	3622	3565
Luonnontieteiden ja tekniikan erityisasiantuntijat	4578	4400
Tieto- ja viestintäteknologian erityisasiantuntijat	4622	4477
Liike-elämän ja hallinnon asiantuntijat	3563	3260
Lainopilliset avustajat sekä sosiaali- ja kulttuurialan asiantuntijat	2850	2663
Myyjät, kauppiaat ym.	2552	2344
Rakennustyöntekijät ym. (pl. sähköasentajat)	3066	2952
Prosessityöntekijät	3027	2884
Teollisuustuotteiden kokoonpanijat	2808	2682
Kuljetustyöntekijät	3125	2948

Liitetaulukko 13: Koko-aikaisten palkansaajien kokonaisansio Suomessa ammattiluokituksen mukaan vuonna 2012. Palkkoja on korjattu ylöspäin lomarahojen ja tulospalkkioiden huomioimiseksi.
Lähde: Tilastokeskus, palkkarakenne.

Käytetyt maalyhenteet

AT Itävalta	IE Irlanti
BE Belgia	IS Islanti
BG Bulgaria	IT Italia
CH Sveitsi	LT Liettua
CY Kypros	LU Luxemburg
CZ Tšekki	LV Latvia
DE Saksa	NL Alankomaat
DK Tanska	NO Norja
EE Viro	PL Puola
EL Kreikka	PT Portugali
ES Espanja	RO Romania
FI Suomi	SE Ruotsi
FR Ranska	SI Slovenia
HR Kroatia	SK Slovakia
HU Unkari	UK Iso-Britannia